

A NOSA TERRA

Ano XXXIII — Núm. 476

Registro Nacional de la
Propiedad Intelectual 318.396CORR
ARGE
Cent. BFRANQUEO PAGADO
Concesión 2032
TARIFA REDUCIDA
Concesión 2727

BOS AIRES, MARZAL DE 1951

Antón Vilar Ponte

Cúmprense n-este mes quince anos do pasamento de Antón Vilar Ponte, creador das Irmandades da Fala e primeiro director de A NOSA TERRA, un dos máis lumiosos espíritos galegos, un dos homes que máis fixo polo soerguemento da persoalidade galega e que máis traballou a prol dos intereses da nosa patria. A súa vida foi, sen trévolas e sen renuncios, en todo os intres do seu alentar, unha vida galega.

A laboureira intelectual de Vilar Ponte enceta nos primeiros anos do século. En 1905 publica en Lueca o drama "A patria do labrego". A aitividade patriótica do mestre ven anos dempois. As verbas que no 1856 resoaran, líricas e acesas, embaixo das ponxas centearias de Conxo eran xa letra morta; a solidariedade galega, que en Monforte pareceu quedar ben cimentada, esmorecera de todo; a labarada alcendiada pol-a brasa esralante de Basilio non prendía axeitadamente; os versos dos precursores estaban animados d'anceios sentimentaes, mais non callaban en afáns proselitistas i-expansivos; o idioma estaba vivo nos beizos da xente, que co-íl araba e cantaba; pro na pruma dos escritores ía emudecendo ou quedaba refugado pra cho queiradas. Pra que a concenza i-o espírito galegos se manifesta- sen sea trampa, pra que a súa expresión rexurdise dende o cerne, tiña de ser traballados arreo cunha técnica cultural. Cumpria pórse n-unha tarefa política; era mester un maxisteiro; facía falla o mestre de laboureira cotián, capaz de seguir o único método pedagógico eficaz: o machaqueo. Poucas ideias, craras e ben contrastadas, axeitadas a capacidade dun povo carregado de prexuízos. Eis a tarefa na que, sen acougo e sen fallas, se puxo Vilar Ponte.

Tiña chegado a literatura por pura vocazón intelectual. Os seus estudos académicos, como os de outros escritores galegos, —Pondal, Lamas, Vicenti, Barcia Caballero, Lisardo Barreiro, Castelao, médicos; Murguía, Cuevillas, farmacéuticos— estaban ben afastados das humanidades. Era licenciado en farmacia e coma tal, en Viveiro, exerceu de boticario. A vocazón intelectual inzouse axiña de arelas patrióticas i-estas levárono a militancia política.

O liñamento fundamental do galeguismo actual, como teoría e pragmática, está xa contido no seu libro "Nuestra afirmación regional" (1916), do que xurdeu o nacemento das Irmandades da Fala, no mesmo ano, e do seu órgano, A NOSA TERRA, por íl fundado e dirixido. Van alá trintecino anos. O afán do mestre eiquí está, na outra banda do mar, ergueito, seguindo o pensamento inicial: o soerguemento da nosa enxebreza. A tarefa non rematou nin rematará. N-ela, á beira do iniciador, estiveron irmandados os mellores homes da súa xeneración; a ela fóronse incorporando moitos mozos; n-ela seguimos traballando moitos emigrantes. Outros han seguila. N-ela hai sitio e un traballo doado pra cada un. "Que ninguén lle poña chatas", coma se fose cousa allea.

No seu ensaio "Os nosos valores" e nos "Discursos á nación galega" deixou o mestre crara e sistemáticamente definido o senso i-o fundamento do nazionalismo galego. E as súas obras literarias tiveron de cote un acento patriótico, tales as dramáticas "Entre dous abismos", "Almas mortas", "Os evanxeos da risa Ausoluta" e "O Mariscal" (ésta en colaboración con Caballero).

O pensamento aceso, a paixón patriótica da súa vida, a prenitude do seu alentar cotián, a súa obra catequista —que hai que pensar en editar; escolmándoa, en libro— foína deitando en artigos publicados en xornaes —"El Noroeste", "Galicia", "El Pueblo Gallego", "La Publicital", "El Sol"— e nas follas de A NOSA TERRA.

Alí día a día, en xurreira n-fía, quedando a súa rexa e tensa verba civil i-o seu espelimento mental de gran xornalista e de mestre da galeguidade.

Foi deputado nas Constituintes da República e nas eleccións do 1936, como candidato do Partido Galeguista, foi eleito pol-a provincia da Cruña pra representala no Parlamento hespañol.

A lembranza do mestre está sempre viva en nós. Do seu maxisterio, do seu afán, da súa lealdade, da súa homía de ben, da súa probeza —tan elegante, tan diña, tan de gran señor— recibimos leccións inesquecibéis que nos axudan no noso alentar, no noso persistir, no noso andar pol-os camiños que íl marcou. Como un fito ideal temos diante o eixemplo da vida de Antón Vilar Ponte, iniciador e animador do galeguismo.

Outorgamento d-un premio

A Xunta Directiva da nosa Irmandade Galega resolveu a creazón d-un premio periódico de mil pesetas pra ser outorgado ao mellor artigo publicado no noso idioma e dos vaores galegos, en calquera diario, periódico ou revista.

Por primeira vegada foi outorgado o dito premio, correspondéndolle con prena xustiza ao escritor galego residente en Madrid Don Xosé Ramón e Fernández Oxeira ("Ben-Cho-Sey"), polo seu patriótico e belido artigo publicado no "Faro de Vigo" titulado "Vai co Señorito" co cal fai unha afevoadada defensa do noso idioma rebatendo un esventurado artigo de Xosé Luybal no que pretendía menosbar e luxar a nosa lingua.

Facemos chegar nosas felicitacións o distinto escritor premiado, non só polo premio en sí, senón pol-a súa dina e patriótica aitude de bo fillo que sabe defender o prestixio de súa nai.

Concurso de "Bibliófilos Gallegos"

Por notizas que acaban de chegar-nos da Terra, sabemos que o Xurado designado por "Bibliófilos Gallegos", presidido polo cadeiradigo da Universidade de Compostela Señor Moralejo, pra xuzgar os traballos do 2º Concurso organizado pola dita entidade, resolveu outorgar o premio a obra "Cancioneiro de poesía Céltica" de Pokorny vertida ao idioma galego pol-os señores Ramón Piñeiro e Celestino de la Vega.

Tan importantísima obra fica así traducida por primeira vegada a unha lingua románica, feito iste que constitúe un outo prestixio pra o noso idioma.

Procede Marcalos a Fogo...

Fai poucos días, co gallo de lembrar o vintecino aniversario do voo do "Plus Ultra" que levou a cabo a fazaña de galgar por sobor do Atlántico Sul xunguido pol-o ar a Hespaña e a Argentina, na Embaixada de Falanxe deuse un "viño d'honor" ao cal concorriron en representación do Centro Galego, o vice presidente Sr. Ricardo Badía e o segredario xeral doutor Pedro F. Prado, conspicuos e pimpantes dirixentes das Agrupacións "Celta" e "Galicia" respectivamente.

Do doutor Pedro F. Prado podemos dicir que é arxentino e totalmente alleo as nosas inquedanzas, pois non se lle coñece a situación patriótica e ideolóxica algunha no seo da nosa coledividade, que so á figuración persoal é o único que a él l'intresa. O drama da guerra civil, con total-as terribéis consecuencias pasadas e presentes que sofreu e sofre o noso povo,

é cousa que, ao parecer, o ten sen coidado. Mais en canto se refire ao señor Ricardo Badía é auga doutro pozo.

¿Cómo eisprica o señor Badía a súa repudiabel aición de tripar e ceibar pol-a borda, todolos seus principios democráticos e republicáns que o mantían avencellado ao través dunha honrosa e limpa aituación de moitos anos no fronte antifalanxista da nosa coledividade. (Lembremos o famoso banquete de 100 pesos o cuberto, traballado pol-o señor Badía, pra axuda da República, cando estourou á agresión falanxista) que fora á Embaixada a estreitalle a man ao representante de Falanxe?

O señor Ricardo Badía non inorará o que ese noxento feito leva en sí involucrado: que recoñece e acata ao goberno de Falanxe en total-as suas formas e procederes na nosa mar-

tirizada Patria, xustificando os fusilamentos de Alexandro Bóveda, Xaime Quintanilla, Anxel Casal, Suárez Picallo, Xohan Carballeira e ducias de milleiros de mártires que cairon baixo o chumbo falanxista pol-o delito de seren galeguistas e republicáns.

Que xustifica e acata como bon, o réxime de fame e terror a que está sometido o noso povo por mor do desbaraxuste económico da dictadura falanxista.

Naturalmente que Don Ricardo, posto a aceptar todo, tamén xustificará, que á cultura galega sexa perseguida con saña adocida; pechados ou desvirtuados os centros de cultura, cal, o insiñe Seminario d'Estudos Galegos de Compostela, todo elo, claro está, en favor da cultura castelán consecuente coa "España una y grande"...

Fai pouco tempo, o señor Ba-

(Continúa na páx. 7).

O Centro Pontevedrés Celebrou un gran Aito Patriótico en Lembranza de Castelao

¡Deica Logo!

Agora, xa pra sempre na Terra; serás terra da nosa Terra, terra galega todo corazón.

A. I. ALVARINO.

Na serán do 4 de marzo de 1936 levamos á terra o cadavre de Antón Vilar Ponte: a fror e o froito que quixo ser semente. A terra doumo e a terra levouno. Que a terra non o devolva.

Agora o noso irmán xa é terra da Terra, e o m o Porteiro, Viqueira e Lousada; como Amado Carballo e Manoel-António. A Terra é amorosa e dá unha espiga por cada grao. A sementeira non pode perderse e as entranas da terra devolverán os nosos mortos á luz da Terra. Nascerán novas criaturas condenadas a morte, para seren tamén semente. E cada vez máis e cada vez mellor.

¿A Patria necesita tradición para ter continuidade na Historia? Pois logo a terra necesita mortos gloriosos para ser unha Terra, e os soños destas homes son o núcleo xerminol rando morren e se trocan enkemente. Antón Vilar Ponte renascerá em frores e froitos da Galicia que él mazinou.

No serán do 4 de marzo de 1936 levamos o corpo de Antón Vilar Ponte ao cemeterio da Cruña, para deixalo na compañía de Curros, Pondal e Murguía. Acompañounos unha moitadume, en silencio doozoso. Uns choraban ao gran periodista, outros ao gran republicán, outros ao gran galego e outros ao diputado popular. E todos choraban ao home que con máis diñidade supo levar a súa pobreza.

¿E nós? Nós levábamnos á terra nai unha ofrenda sagrada: o corpo dun fundador. Nós asistiamos ao enterro de vinte anos da nosa vida. Nós éramos pantasma enloitados, detrás dun ataúde cheo de sonos. Nós camiñabamos, en silencio, a cavilar no segredo da morte e no senso do porvir. Eramos os testamentarios lexítimos dun gran patriota. Eramos a vida detrás da corte e con máis vidas detrás de nós. Eramos a renascencia detrás da loita e diante da victoria. Eramos "os bós e xenerosos".

Na serán do 4 de marzo de 1936 vin desaparecer para sempre a Antón Vilar Ponte, e naquel intre revivín os anos da miña mocidade.

Cando eu me consideraba o derradeiro supervivente dun pobo suicida, chegou a min a voz alentadora dun escritor. Era Antón Vilar Ponte. A súa chamada tivo a virtude de xuntar a uns poucos galegos que non os coneciamos, pero que dende entón ficamos unidos por vencellos que somentes a morte vai rompendo... Vinte anos arreo durou a nosa amizade fraterna. Non houbo segredos nin ilusións que non os comunicáramos, e as súas desventuras magoaronme tanto como as miñas doores o feriron a él. Eramos verdadeiros irmáns.

Eu sei que Antón Vilar Ponte revivirá no peito dos galeguistas mozos; pero eu non asistín ao enterro dun símbolo. Eu sei que non volverá a velo, que non me volverá a falar, que xa non me escribirá máis. E cando vin que desaparecía o meu vello compañeiro de loitas non puden reprimir esta despedida:

¡Deica logo irmán!

CASTELAO.

N. da R. — Este afervoadado e saudoso artigo do noso inesquecibel Castelao o collemos do N° 405 d-A NOSA TERRA do 1° de Marzal de 1936, que daquela inda se editaba en Galiza.

Erores, Bagoas i Espranza!...

por RODOLFO PRADA

AD-A NOSA TERRA do 20 de Marzal de 1936).

"FOGUETE DEBECENTE"... vivir!

Cando escomenzaba a clarezar, vencéuno o sono de pra sempre. E qué estaba xa tan canzo...!

A noite fora longa e riza. Noite d-a-oballamento. Noite tráxica, na que tanto e tanto tivera que sufrir e apeitar a nosa nai Galiza. Mallabon n-ela, arreo, os de fora e os de dentro! Envólta nas tépedas somas, a Galiza esmaicla-ba tristeira. Antón Vilar Ponte, tocado no seu xeneroso corazón de fillo, dérase a loitar, adicándose sen folgos a defendela. A súa brilaíora prlma, foi espada de temibel gume que non tivo acougo. Prmema entre as primeiras no rezo loicar pol-os dereitos ou Terra, pol-o seu erguemento espiritual e material, ¡pol-a súa liberdade!

Con fé de iluminado, con vontade e coraxe d-herói e con afervoadada paixón de fidel amador, fixo da galegüidade o ponto coincidente de todol-os seus anceos e de todal-as suas aicións. ¡A Galiza era o comenzo e o fin de todo seu

A noite fora longa e riza. Noite de témeras galernas pra Galiza. N-ela, o irmán Antón Vilar Ponte, semellaba un fero ourentador. E a súa lús rubia pol-o ár furando a escurada, coma un

"Joguete debecente nas festas da galerna".

E no intre mesmo no que escomenzaba a clarezar, cando as primeiras raiolas queñaban o corpo aterecido da nai Galiza, o fillo bós e xeneroso caiu derrubado pol-o sono eterno. Estaba tan e canzo, ¡tan canzo da loita!, que non podía agardar a chegada do día da gloria que xa alborece.

"ESTE VAISE I-AQUEL VAISE"...

O fado que aboura a Galiza ¡non ten acougo! a ringleira tráxica ¡non se tronza! Ahí vai outro dos "bós e xenerosos".

Aló están, no Além, moitos esgrevios pala d-ís do Galeguismo

(Continúa na pág. 7).

XV Aniversario da Morte de Antón Vilar Ponte

por

PEDRO CAMPOS COUCEIRO

No mes de Marzal de 1936 morreu don Antón Villar Ponte; intelectual, escritor, político, e patriota galego, dos bós e xenerosos, que, con Castelao, e todos os demais patriotas que arelaban a liberdade da nosa patria galega, chegaban hasta o sacrificio persoal por conquistar unha Galiza ceibe, sin amos eistranxeiros, para que deixase de ser gobernada por decretos dictados e impostos desde Madrid. Villar Ponte, non se daba un xornal d'acougo, sin batallar nos diferentes periódicos, revistas, e en canta publicidade tivera oucasión de facelo, mantinando sempre, sobor a liberdade de Galiza, seu progreso material, e moi especialmente, súa cultura vernácula e idioma, arte, arqueleoxía, e canto pol-dese de calquera maneira engrandecer e dar a coñecere os nosos valores culturais, raciales e históricos.

Ademáis dos moitos periódicos e revistas en que colaboraba en Galiza i en Hespaña, escribía tamén, en xornaes eistranxeiros, antre outros, "O Diario da Marina da Habana". De esas colaboracións vamos a contar un percance:

Cando facía (ou pol-o menos eisi o pensaba él) de dictador en Hespaña, Primo de Rivera, Villar Ponte publicou un artigo, no dito xornal da Capital de Cuba, que a dictadura hespañola considerou inxurioso para a pintoresca e precaria dictadura de touros e manzanilla. E pol-adita cousa, o meteron na cadea. En canto se tivo coñecemento pol-o cable de tal asoballamento eiquí en Bós Aires, o que esto escribe, que, entón exercía de Segretario Xeral da Federación de Sociedades Gallegas, xiroulle cinco centas pesetas, xiro telegráfico, para que abonase a multa imposta, para poñelo en liberdade.

Posto en coñecemento da Xunta Executiva o envío do xiro, foi aprobado por todos os membros sin ningunha oposición, e un voto de aprobación. Villar Ponte, recibiu o xiro, pero dixo que, como él non cometera ningún delito, non pagaba así unha peseta de multa, de consiguiente, eisi estaban as cinco centas pesetas a nosa disposición. Deiquí se lle contestou, que, se non pagaba a multa, que as invertise no que él mellor lle parecera.

Como se mostrou rebelde, contra ese asoballamento, a dictadura, ou os Sancristáns que a exercían por delegazón dos Madriles, non tiveron máis remedio que poñelo en liberdade. Cando en 1931 foi derrubada a monarquía, Villar Ponte, si-gueu no grupo de Casares Quiroga, que, era un bon republicano, pero non era afervoadado galeguista como se pensaba. Villar Ponte, dixo que as eleu-cións do 31 para deputados non foron tan limpas como él dese-xaba, pero, tiveron que consentilas, porque os caciques monárquicos os envolvían, e os arrollaban. Por esa causa, adem-itiron que "enchufaran" nas suas listas, varios candidatos impostos dende Madrid, dos chamados "cuneros".

Antes de sair para Madrid, dixo: prantearemos e reclamaremos para Galiza, a liberdade, e todos os dereitos que, pol-a forza nos quitaron: e se o parlamento non nos fai xustiza,

chegou a incorporarse a o parlamento, pol-a enfermidade que o levou a eternidade. Foi unha desgracia para Galiza, e para todos cantos desexamos súa liberdade, e o seu progreso, material, eispíritual, e o desenrolo da súa cultura.

Para o inesquencibel patriota, tal vez a morte resultou piadosa, porque se vivise enfermo,

(Continúa en pág. 3).

Antón Vilar Ponte

TRADUCCION

En este mes, cúmplense quince años del fallecimiento de Antón Villar Ponte, creador de las Irmandades da Fala y el primer director de A NOSA TERRA, uno de los más luminosos espíritus gallegos, uno de los hombres, que más hizo por el resurgimiento de la personalidad gallega y que más trabajó en favor de los intereses de nuestra patria. Su vida fue, sin descanso y sin renuncios, en todos los momentos de su alentar, una vida gallega.

La labor intelectual de Villar Ponte comienza en los primeros años del siglo. En 1905 publica en Luarca el drama "A patria do galego". La actividad patriótica del maestro viene años después. Las palabras que en 1856 resonaron, líricas y encendidas, bajo las ramas centenarias de Conxo, eran ya letra muerta; la Solidaridade Galega, que en Moforte parecía quedar bien cimentada, habíase apagado del todo; la llamareda encendida por la brasa crepitante de Basilio, no prendía en modo alguno; los versos de los precursores estaban animados de anelos sentimentales, mas no cuajaban en afanes proselitistas y expansivos; el idioma estaba vivo en los labios de la gente, que con él araba y cantaba; pero en la pluma de los escritores iba enmudeciendo o quedaba reducido a bufonadas de una categoría inferior. Para que la conciencia y el espíritu gallegos se manifestaren sin trampa, para que su expresión resurgiere desde el fondo mismo, tenían que ser trabajados continuamente con una técnica cultural. Hacíase necesario imponerse una tarea política; era menester un magisterio; hacía falta el maestro con su labor diaria, capaz de seguir el único método pedagógico eficaz: el machaqueo. Pocas ideas, claras y bien contrastadas a la capacidad de un pueblo cargado de prejuicios. He ahí la tarea a la que, sin descanso y sin fallas se puso Villar Ponte.

Había llegado a la literatura por pura vocación intelectual. Sus estudios académicos, como los de otros escritores gallegos — Pondal, Lamas, Vicenti, Barcia Caballero, Lisandro Barreiro, Castelao, médicos; Murguía, Cuevillas, farmacéuticos — estaban bien hastiados de las humanidades. Era licenciado en farmacia y como tal, en Viveiro, ejerció de boticario. Su vocación intelectual saturase muy pronto de ansias patrióticas y éstas llevaronlo a la militancia política.

El lineamiento fundamental del galleguismo actual, como teoría y pragmática, está ya contenido en su libro "Nuestra afirmación regional" (1906), de lo que surgió el nacimiento de las Irmandades da Fala, en el mismo año, y de su órgano A NOSA TERRA, por él fundado y dirigido. Van allá treinta y cinco años. El afán del maestro aquí está en la otra banda del mar, siguiendo el pensamiento inicial: el resurgimiento de nuestra personalidad.

La tarea no remató ni rematará. En ella, al lado del iniciador, estuvieron hermanados los mejores hombres de su generación; a ella fuéronse incorporando muchos mozos; en ella seguimos trabajando muchos emigrantes. Otros han de seguir-la. En ella hay sitio y un buen trabajo para cada uno. "Que ningún le poña chatas" como si fuese cosa ajena.

En su ensayo "Os nosos valores" y en los "Discursos la nación galega," dejó el maestro clara y sistemáticamente definido el sentido y el fundamento del nacionalismo gallego. Y sus obras literarias tuvieron siempre un acento patriótico, tales las dramáticas Entre dous abismos, Almas mortas, Os evanxeos da risa ausoluta y O Mariscal (ésta en colaboración con Cabanillas).

El pensamiento encendido, la pasión patriótica de su vida, la plenitud de su cotidiano alentar, su obra catequista — que hay que pensar en editar, seleccionándola, en libro — la fué realizando en artículos publicados en diarios — "El Noroeste", "El pueblo Gallego", "La Publicital", "El Sol" — y en las hojas de A NOSA TERRA.

Allí, día a día, en viva y clara prédica, quedaron su recia y tensa verba civil y su vivacidad mental de gran periodista y de maestro de la gallegüidad.

Fuó diputado en las Constituyentes de la República y en las elecciones de 1936, como candidato del Partido Galleguista, fué electo por la provincia de La Coruña para representarla en el Parlamento español.

El recuerdo del maestro está siempre vivo en nosotros. De su magisterio, de su afán, de su lealtad, de su hombría de bien, de su pobreza — tan elegante, tan digna, tan de gran señor — recibimos lecciones inolvidables que nos ayudan en nuestro alentar, en nuestro persistir, en nuestro andar por los caminos que él marcó. Como una meta ideal, tenemos ante nosotros el ejemplo de la vida de Antón Villar Ponte, iniciador y animador del galleguismo.

Da Sesión Adicada a Vilar Ponte pol-o Congreso dos Diputados o 18 de Marzal de 1936 en Madrid

Alguns dos discursos pronunciados, que tomamos do "Diario de Sesiones" da dita Cámara

El diputado Sr. RODRIGUEZ CASTELAO: Señores Diputados: en nombre de la hermandad gallega que es algo más que un partido político, agradezco a la presidencia y a los señores Diputados las palabras pronunciadas y que se pronuncian en memoria de uno de nuestros hermanos: Antonio Villar Ponte. Yo no puedo ocultar la emoción cuando pronuncio este nombre, porque con la muerte de Antonio Villar Ponte, mi fraternal amigo, puede decirse que asistí al entierro de veinte años de mi vida.

Antonio Villar Ponte era un gran periodista, era un gran republicano, un gran gallego, un gran hombre. La República ha perdido en Galicia a uno de sus propagandistas más eficaces, y en la prensa gallega desaparece con su muerte el artículo, siempre magistral, que mejor interpretaba las ansias de justicia y de libertad que siente nuestro pueblo trabajador.

Antonio Villar Ponte se crió en un hogar impregnado con el recuerdo romántico de Nicomedes Pastor Díaz; estudió en la vieja Compostela, y fué liberando su espíritu con evasiones hacia el liberalismo, que allí se producen siempre como contraste. No tardó en abrazar las ideas de Pi y Margall, superando el regionalismo regionalista y asimilando para sí el estilo moral que presidió la vida del gran

repúblico, porque de Villar Ponte puede decirse que fué uno de los hombres que con más dignidad supo llevar siempre su pobreza.

Como buen gallego, Antonio Villar Ponte se encontró a sí mismo en la emigración bajo el peso de ese sentimiento que nosotros llamamos morriña —una palabra que todos vosotros conocéis, pero cuyo significado misterioso sólo conocemos nosotros. En Cuba, fué un forzado del periodismo, como siguió siéndolo después toda su vida. Allí soñó con una nueva Galicia, y regresó para realizar sus sueños. Eran tiempos grises y oscuros para mi tierra: ya nadie se acordaba de Antonio Farello; Alfredo Brañas había desaparecido; Galicia se dejaba asimilar estúpidamente, sin fuerzas para resistir, y si todavía existía era porque el Estado no había tenido poder bastante para convertir nuestra tierra en una llanura o porque la impermeabilidad del espíritu aldeano había sabido resistir las acometidas esterilizadoras del espíritu oficial.

En aquel tiempo yo me consideraba como el último sobreviviente de un pueblo suicida, cuando llegó a mí la voz alentadora de un escritor: era Antonio Villar Ponte, que tuvo la virtud de reunir a unos cuantos gallegos que no nos conocíamos, pero que desde entonces quedamos unidos por vínculos

que sólo la muerte va rompiendo.

A Villar Ponte se debe la idea que engendró el actual renacimiento de la cultura gallega, matriz del movimiento político que aquí nos ha traído. Imagináis, pues, mi dolor y el dolor de todos los galleguistas por la muerte del fundador.

Todos nosotros, todos los Diputados que se sientan en estos escaños, podemos lamentar la pérdida de un elemento que hubiera venido a estas Cortes con la misma emoción creadora con que vino a las Constituyentes; pero todos debemos lamentar más todavía la pérdida de un ciudadano ejemplar, de un ciudadano modelo, que por obedecer los dictados de su conciencia y por ser fiel a sus ideales no ha tenido inconveniente en sacrificar su vida. Porque habréis de saber, señores diputados, que la menguada salud de Villar Ponte no podía resistir los trabajos de la propaganda a que él se entregó generosamente, ni siquiera las emociones de la victoria.

Villar Ponte ya es tierra de nuestra tierra; pero para mí, como para todos los galleguistas, el 4 de Marzo no hemos enterrado un cadáver; hemos enterrado una simiente, y los sueños de Villar Ponte florecerán en una nueva Galicia que nosotros sabremos construir a fuerza de trabajo y de valor para ofrecérsela a la República.

Nombre de dos criaturas que ya no tenían madre y que acaban de perder su único sostén material, os doy las gracias, Sr. Presidente, de las Cortes y señores diputados. (Aplausos).

El Diputado catalán Sr. TOMAS Y PIERA: Señores Diputados, unas breves palabras llenas de emoción para hacer constar el profundo dolor de la minoría de Esquerda catalana ante la muerte del señor Villar Ponte. Nosotros lloramos la doble pérdida que representa la muerte de un compañero nuestro, la pérdida de un gran republicano y de un nacionalista gallego, de un hermano nuestro en virtudes democráticas y de un hermano nuestro en esencias nacionalistas.

Han evocado otros señores diputados la labor del diputado señor Villar Ponte en las Cortes Constituyentes. Yo quiero evocar, en sentido póstumo, lo que hubiera representado para estas terceras Cortes de la República la presencia del diputado Sr. Villar Ponte, cuando ya elaborada nuestra Constitución y establecidos en la misma los postulados laicos socializantes y autonomistas, existía la posibilidad de dar a Galicia un Estatuto. La labor del diputado señor Villar Ponte hubiera sido considerable de gran ponderación y de gran actividad.

Nosotros nos adherimos al dolor manifestado por el Sr. Presidente de la Cámara, por los diputados gallegos y por la Cámara toda. Nada más.

El diputado vasco Sr. IRUJO: Señores Diputados, el señor Villar Ponte era nuestro amigo, era un nacionalista gallego. Cualquiera diputado, fuese cual fuese el grupo a que perteneciere, hubiera tenido nuestro afecto al llegar el momento solemne y misterioso de su tránsito a la eternidad; pero un diputado nacionalista debe tener,

Lembranza d-un Irman

por RAMON OTERO PEDRAYO

(D' "A NOSA TERRA" de marzal de 1936)

Antón vilar Ponte, amaba as leendas céltigas co amor saudoso e alboradeiro dos círculos soadores nados no circo vibradoiro de lonxanías do horizonte mariñán. Tremoroso de roteiros foi seu curto vivir queimado en puras chamadas de sacrificio e por o mais ronselado de arelanzas, camiñou-nos de acarón de nós unha mañán de neve marzal nas cumes e agromares de cerdeiras nos hortos galegos.

Polo camiño da morte soante das chamadas inmorredoiras que levaron á Deirdre irlandesa ao longo rematar desincarnado onde o ensoar é realidade e as estrelas, ardentes rosáscas de conquerida esperanza.

Moitas veces — téñollo dito a Ramón Vilar — apaixando nos brazos o corpiño de Antón n-isas apertas dos galeguistas sempre finxidas pola melancolía da posíbel e derradeira despedida, eu sentía latexar seu curazón xeneroso como un páxaro de Armenteira de infinda armunia, desexoso de crebar a gaiola do corpo mortal. Sofría Antón sua door con estoica elegancia requintada, e a verba entusiasta, precisa, irónica, na conversa e no traballo ceibaba acotío os froitos da rexa e inspirada paixón da Galeguidade.

Ao calar a palabra, ao cair da man vencida a pruma sobor da derradeira coartela de Antón Vilar Ponte, fáise un silencio escoado nas letras galegas.

Paixón xusticieira, erguedora dende os primeiros anos, loitando en todos os frentes de combate, sen pouca nin folgo, pois cada día raibaba pra Vilar coa chamada d-un novo deber a prol da Terra, e aínda lle ficaba un recantío no tempo xornaleiro pra labrare en alma e sangue galegas pequenas obras maestras de outo simbolismo estético ou guiteiros de política, de ética galeguista entramas crás de escritos destinados a vivire namentras vivan o noso idioma e o sentimento da Galeguidade.

Semella pouco piadoso trazar análise na obra d-un home que aínda fai ben poucos días alentaba entre nós. A morte ténnos acosunado a seus favores senxeiros. Ela escolma os millores zeluda de levar á suprema transcendentalidade do além as almas escolleitas. Na Céltiga a morte é soia relativa. Sabemos, por bondade de Deus, vivir na inesquencente compañía dos que foron. Máis iste sentimento de consó podemos toller as bágoas e o laio ao mirálos camiñar deixándonos cada día un pouco máis sós diante a xiada indiferencia do mundo? Eu, agora, soio podó decir que o pasamento de Antón tolléme pra sempre a ledicia da primadeira.

A noite e o mar fagufan ao enterro de Vilar Ponte un fondo de grandeza incomparable. Alí estaba o pobo conmovido e respectoso diante o misterio do pasamento do grande escritor que tiña pra si cada hora a verba, o consello, e o exemplo. Alí sou a voz dos rapaces galeguistas. Endexamais habemos de esquecer aquíl berro de amor conmovido ao tempo protesta rexa contra a ingratidade da sorte, e confianza radosa no pórvir.

Eu soio podó ter pra si, pra o irmán de pura arelanza, a oración que latexando en todos os curazóns non foi rezada pol-os absurdos trabucamentos do tempo.

además, el grito de nuestra hermandad. De esa hermandad, pues, sale nuestra voz, la voz de los vascos, representantes del pueblo más viejo de Europa, para unirnos a Galicia, a la voz de sus hombres, pronunciando estas pobres palabras llenas de emoción y de respeto para quien fué, como el señor Villar Ponte, digno e ilustre representante de Galicia.

El Diputado Sr. ALONSO RIOS: Señores Diputados, hay dos momentos, uno en la historia de España y otro en la de Galicia, que están marcados por dos nombres. El de la historia de España es aquel en que la Institución Libre de Enseñanza hizo su aparición. Por primera vez, en América, representada por la persona de Don Rafael Altamira. En aquel momento el concepto que los americanos tenían de los españoles cambió. Los españoles dejaron de ser hombres que vivían mirando al pasado para transformarse en hombres modernos que saben estudiar, investigar y que están dotados de un alto espíritu de comprensión. Este fenómeno que se ciero con la ida de D. Rafael Altamira a América se ha operado también con la marcha de Antonio Villar Ponte, con respecto a Galicia y se marca haciendo el mismo contraste entre las dos épocas: la del desconocimiento y el ultraje y la del reconocimiento.

Antonio Villar Ponte era un espíritu avanzado entre la Galicia ultrajada y proscrita y la Galicia que ha de reconocerse, amarse y comprenderse. Formó el alma de Galicia en América y en la propia Galicia se convirtió en el portaestandarte de sus reivindicaciones.

Todos los que hemos vivido largos años en América hemos sido formados espiritualmente por Villar Ponte. En la República Argentina, donde recibimos al digno Presidente que hoy ocupa el alto sitial de esta Cámara, dejamos formada la Federación de Sociedades Gallegas Agrarias y Culturales y el espíritu de Villar Ponte es el cuando a banda da mafia empe-

que nos ha animado. Todo lo que hay de valor en el liberalismo y en el republicanismo moderno de España reflejado en América vive en aquella Federación, como sabe el señor Jiménez de Asúa. Esa Federación ha sido animada por el espíritu de Villar Ponte, como lo hemos sido todos los hombres avanzados de América y todos los gallegos emigrados que pensábamos en una España mejor.

Nosotros no podemos menos de sumarnos a este homenaje y dejar oír la voz de este modesto representante de la Federación Agraria de Pontevedra y de la Federación de Sociedades Agrarias y Culturales de la República Argentina, cuando ha desaparecido este gran hombre, este hombre todo voluntad, todo ética, todo constancia, que ha sabido perfilar, para su tierra una esperanza de reivindicación. Cuando todos decían que Galicia había sucumbido, él se levantó a afirmar esta verdad: "Galicia vive, aunque no se la quiera reconocer". Le ha formado el con sus doctrinas, con su ética, con su voluntad, y en España y en América ha surgido Galicia como un hecho evidente. Esta afirmación constituye una honra demasiado grande para que pueda olvidarse; por sílo, con sinceridad y amor, me asocio de todo corazón al homenaje que hoy se rinde a su memoria.

XV aniversario da morte de Vilar Ponte

(Ven da páx. 2).

zou a matar homes, pol-o "delito" de seren decentes, honestos, e patriotas, Vilar Ponte, correría a mesma sorte de Bóveda, e outros miles de vítimas, mártires.

Que seu sacrificio, e a súa doutrina, sirva de escola e de guieiro a todas as xeneracións, a os fillos de Bregán. Con as nosas arelas, que descanse en paz o gran loitador.

Pedro Campos Couceiro.

Lembrando a Vilar Ponte

Paréceme acertadísimo o acordo, tomado pol-a Irmandade Galega, de adicar o número de "A Nosa Terra" de este marzal a relembra a esgrevia figura do gran loitador e xornalista Antón Vilar Ponte, co gallo de cumprirse neste mes o 15o. aniversario da súa, relativamente prematura e decote chorada desaparición. Y, ademais de parecerme acertadísimo tal acordo, aínda coído que quizáis fose comente que Irmandade seguira honrando, no adiante, a memoria de outros grandes patriotas, cuasi esquecidos pol-as xeneracions presentes, adicándolles o número do seu valente portavoz no cumplimiento dos lustros e dos cartos medios e séculos, do seu paso a eternidade, arreacando do inxusto esquezo suas ilustres figuras...

Moito se pode escribir encol da emiñente figura que se destacou nulleira no campo do xornalismo galego perante máis de un carto de século, pero tal vez sexa en a persoa menos axeitada para evocar con acerto a súa personalidade a xuzgar con xusticia e sin erro sobor dos méritos da súa extraordinaria labouira. Carezo das naturais aptitudes que son necesarias para o exercicio da crítica biográfica e fallame, ademais, nestes intras, toda eras de datos referentes ao grande escritor.

Non embargante o dito, e sin pretender asolagarme en vedadas profundacións, quero avencellar as miñas homildosas verbas a cantas xurdan en lembranza de quen foi, máis que nada, un mestre insíne das mocedades galegas. Un mestre que soupo recoñecer na obra dos precursores — quizáis mellor que calquera dos integrantes da xeneración renacentista — as suas inquedanzas patrióticas e trasmitilas a sucesora xeneración dos novos. ¡Esa xeneración que tanto prometía — diña, en verdad, das duas precedentes — e que foi silenciada e cuasis aniquilada pol-a barbarie nazifeixista!

A prédica batalladora de acotío de Antón Vilar Ponte, encol do soerguemento da patria asoballada, penetraba nos espíritos mozos coma a punta acerada de un puñal florentino na freba da carne roxa e palpitante. Con verbas cras e precisas, sabía como poucos, desenrolar diante dos ollos do lector menos perspicaz, de maneira comprensible, os problemas

que caugaban a Nosa Terra, e sinalaba a procedemento para hacharlles solución. Foi sin dúbida, él, un dos que máis contribuíu a creación das Irmandades da Fala, da Cruzada, no ano 1916, e en cantas entidades de carácter patriótico tiveron orixen na nosa Terra, antes e despois de aquela data. Hai quen diz, tal vez con fundada razón, que foi o máis grande apóstolo da doutrina galeguista. Persoalmente, podemos afirmar que a súa prédica infraio sobor de nós máis que a de ningún dos intelectuais galegos contemporáneos, dito sexa sin menosprezios dos outros valores que integraron a súa xeneración.

Antón Vilar Ponte deixounos unha valiosa obra literaria que o acretan coma brillante escritor e comediógrafo, pero foi, por caribo de todo, un gran xornalista i o máis escarecido mestre da mocidade galega, que fixo da insinanza do galeguismo un verdadeiro apostolado. O destino deparolle a sorte de que seus ollos se pecharan, fai tres lustros, cando aínda o sol da liberdade alumiaaba a nosa Terra. ¡Tremendo será sido sua dor, no alén, cando vío, que as mouras sombras da tiranía a escurecían de novo, pouco despois, e que a maioría de aqueles rapaces bós e xenerosos que foran seus discípulos, chegaban ao trasundo a integrar a Santa Compañía de que falaba o gran guieiro Castelao, despois de seren atravesados seus nobres corazóns pol-os chumbos asesinos dos fusiles, fronte aos paredóns sinistros ou nos bosques verdecentes que oreban as carreteras!

GERVASIO P. LESTON.

ANIVERSARIO

N-este mes de Marzal, cúmprense os aniversarios da morte do Curros Enríquez e Pondal.

Mes de Marzal que ten para Galiza outa sinificación por estas mortes.

Mes de Marzal no que tamén Antón Vilar Ponte fai 15 anos se foi a facer compañía aos Precursores.

N-este mes, temos de lembrar a Curros, a Pondal, a Vilar Ponte e con eles a cantos abriron o camiño da nosa liberdade e sinalaron os vieiros do Galeguismo.

Que todol-os irmáns lembren a ises grioriosos nosos mortos.

O Centro Cultural Betanzos primeiro, e o Pontevedrés despois, immortalizaron no nobre bronce a Castelao, o grande galego que acoitou toda a súa vida e o seu extraordinario talento d'artista de pensador e político, ao servizo da patria galega.

Con Castelao, o pensamento político galego pasou do "regionalismo sano y bien entendido", ao nacionalismo d'acción inmediata, afechado dun nido contido político social en base a recuperación da personalidade histórica cultural e política da razón galega.

O Centro Pontevedrés, máxica institución galega portadora do máis enxebre e acceso patriotismo galego, quizo honrar ao héroe, ao grande galego e patriota desaparecido, immortalizando a súa lembranza, coa erección dunha estatua en bronce nos xardíns do Pazo Galego, propiedade que esta institución posee no veciño povo d'Olivos.

DA COMEZO O AITO

Sendo afortunadamente as 10:30 horas da mañán do domingo 11 do corrente mes, e diante dunha extraordinaria concurrencia que cobraba materialmente os amplos xardíns do Pazo, deu comezo este patriótico e brillante aito: que nos xa celebrados anteriormente no mes de xaneiro (primeiro aniversario da morte de Castelao) polo Centro Cultural Betanzos, o Centro Galego e a Comisión Intersocietaria Galega entidade que representa a colectividade galega de Bós Aires, labouaron un fermoso ronsel de garimosas lembranzas e á adhesión máis firme e decidida dos postulados patrióticos galegos que forman a doutrina do inesquecibel guieiro e mestre da galeguidade. Abre o aito, o secretario xeral da entidade organizadora Sr. Cándido A. González, coas seguintes verbas:

"Donas e señores: Irmáns na Terra"

Dentro d'este marco de acción galega, o Centro Pontevedrés vai a proceder a inauguración da estatua de bronce, que o seu fervor patriótico e a súa adhesión pola xigante personalidade do máis guieiro da galeguidade, don Alfonso B. Castelao, ergueo aquí, neste currucho de terra, neste Pazo Galego, onde as almas e os corazóns pontevedrés evocan a cotío ós seus lares patrios.

Comendásemos a min dicir as primeiras verbas: primeiras verbas que teñen de ser para agradecer a todas as delegacións das nosas entidades que presentes a súa afevoadada adhesión; a todos os galegos que cinguido oxe aquí seus corazóns n-un feto de patrióticos ideais, rinden tributo de lealtade a Terra na evocación da súa máis outa representación; e para agradecer tamén, a todos, en xeral, entidades e particulares; e os grandes informados da prensa e radio que prestaron a este aito a máis sincera colaboración, e nos fixeron chegar o seu testimonio de simpatía e de adhesión."

De seguido, o señor Cándido González require polo micrófono a facer aito de presenza no palco oficial, aos componentes das numerosas delegacións adheridas, procedéndose así a descubrir a estatua que immortaliza no bronce ao grande guieiro desaparecido, desafiándose pra tal efecto ao Secretario Xeral do Consello de Galiza; aos presidentes do Centro Galego, Centro Pontevedrés, Centro Coruña, Centro Lugo, Centro Ourense, Irmandade Galega e Secretario Xeral da Federación de Sociedades Galegas, ao tempo que a Coral Galega Terra Nosa, do Centro Ourense, que dirixe o eminentemente músico argentino don Isidro B. Maiztegui, interpretaba o Himno Galego.

A continuación a Coral Galega Terra Nosa cantou as fermosas composicións "Despedida do Emigrante" e "Romaxe" que o público aprausou sostidamente pola súa máxica interpretación.

A ESTATUA

Comprida a cerimonia de descubrir o monumento, o numeroso público asistente, aprausou afevoadamente a máxica obra do escultor galego Axel Anxel Bureta, a cal, apas sobor un basamento de pedras rústicas, nese rosc tan clásica en Castelao: o corpo e a

Crorificando a Castelao

Con un Grande Aito Patriótico o Centro Montevedres Inaugurou unha Estatua de Bronce no seu Pazo Galego d' Olivo

cabeza lixeiramente inclinados tracia diante, cunha man no peto do pantalón e a outra estendida en aitude de dirixir a verba.

Si a labouira do artista consiste en captar os rasgos e aitudes máis sobresalientes da personalidade dun home dentro dun orde armónico de proporcións, podemos decir que Axel Bureta logrou deadeamente o seu cometido e os pontevedreses que leván decora a Castelao no seu corazón, terano por sempre en presenza nos xardíns do seu Pazo Galego.

GARDA D'HONOR

Como nota emotiva patriótica, queremos facer notar, que o Centro Pontevedrés, entidade organizadora deste brillante e patriótico aito, destacou a veira do momento, unha garda d'honor de mo-

zas e mozos adovilados cos nosos traxes típicos nazonaes, permanecendo a pé firme perante todo o desenrolo do aito.

OS DISCURSOS

Axíña, o presidente do Centro Pontevedrés, señor Cándido Rey, pronunciou un varil e patriótico discurso destacando a extraordinaria personalidade de Castelao, discurso que publicamos no lugar aparte.

De seguido o señor Cándido González deu lectura a un afevoadado mensaxe dun feixe de patriotas galegos da Terra, que ao igual que outros que chegaron de distintos lugares de Galiza, trascribimos en lugar aparte nesta publicación.

A continuación, o señor Bieito Cupeiro, Secretario Xeral do Centro Provincial Coruñés, pronun-

ciou un enxundioso discurso en loubanza do guieiro desaparecido, pasando a seguido, a ocupar a tribuna, o Secretario Xeral do Consello de Galiza, deputado señor Alonso Ríos, quen s'espresou nun eloquente discurso a prol do noso guieiro, dende oxe, immortalizado en bronce, no Pazo Galego; a súa obra d'extraordinaria prolección no presente e pro futuro da nosa Patria e os nosos deberes como galegos e patriotas, de loitar arduamente até conquistar "acer da nosa Terra unha Patria cebe, culta e progresista, dándose por fincado este grande e patriótico aito de fonda galeguidade ao por o señor Alonso Ríos punto final ao seu enxundioso discurso, que ao igual que o do señor Bieito Cupeiro os publicamos íntegramente en lugar aparte.

Donas e señores: Irmáns na Terra, unha vegada máis, a dinámica e inqueda colectividade galega de Bós Aires, atópase unida en fraterno xuntanza. Hoxe faino aquí neste "Pazo Galego", que a costancea e laboriosidade das nosas ventas, soiporen trocar en acollider e grato recuncho, con nome e len-branzas de veilo paz.

O motivo que nos xanta hoxe novamente, ten unha especial e fonda sinificación; e digo isto, porque coído que iste homaxe conque o Centro Pontevedrés honra a CASTELAO, e unha categórica reafirmación, de que a nosa colectividade está totalmente identificada cos que teñen nas arelas a prol da liberación da patria, o leitmotif da súa labouira colectiva; e pode gabarse de ser merecedor de outstentar con xerarquía, a honrosa denominación de Boa e Xenerosa.

BIEITO CUPEIRO

Verbas do Irman Bieito Cupeiro

Donas e señores: Irmáns na Terra, unha vegada máis, a dinámica e inqueda colectividade galega de Bós Aires, atópase unida en fraterno xuntanza. Hoxe faino aquí neste "Pazo Galego", que a costancea e laboriosidade das nosas ventas, soiporen trocar en acollider e grato recuncho, con nome e len-branzas de veilo paz.

O motivo que nos xanta hoxe novamente, ten unha especial e fonda sinificación; e digo isto, porque coído que iste homaxe conque o Centro Pontevedrés honra a CASTELAO, e unha categórica reafirmación, de que a nosa colectividade está totalmente identificada cos que teñen nas arelas a prol da liberación da patria, o leitmotif da súa labouira colectiva; e pode gabarse de ser merecedor de outstentar con xerarquía, a honrosa denominación de Boa e Xenerosa.

Os centros Ourense, Lucense e Provincial Coruñés, designáronme pra que no seu nome, fixera uso da verba neste magnífico aito, í-ese é un honor que quero aproveitar, non pra entrar a xusgar a obra que nos diversos aspectos nos deixou en herdo o noso inmortante compatriota — iso cómprelle favelo a homes de máis outa autoridade intelectual que a min, e quizaves en momentos máis oportunos — en troque, e doado revisar hoxe a influencia que a dita obra tivo no desenrolo da acción colectiva do povo galego en xeral e da colectividade galega de Bós Aires en particular.

Dende a noite tráxica en que na Frouseira, caseu vencido pola treición o que por especies circunstancias convertírase en abandeirado dos dereitos de Galiza; logo da treidura deserción i-entrega o servizo de intereses alieos á nosa patria, dos que d-un ou d-outro xeito eran os rexidores do povo galego; perseguidas con maquiavelica teima total-as particularidades da nosa vida nacional; non era estrano que a galeguidade esnaquizada, aldraxada e perseguida, perdese totalmente os pulos do seu impulso orixinal e buscara na ialma do povo, a quentura gari-

BIEITO CUPEIRO

mosa que nas crases encumadas éralle negado, operándose por elo o miragre da súa pervivencia e da máxica aprometadora renaecencia actual. No soerguemento que agora outstérase nas distintas manifestacións do ser nacional do noso país, xugou CASTELAO un xardío e decisivo papel; xa que sen dúbida despois de Rosalía o que fixo tremar con máis patriótica emoción, as frebas sensíveis do espírito do noso povo, porque ningún como il-soupo interpretar con máis fidelidade, con máis inimitábel restí-a, a súa configuración emocional. A arte, a labouira literaria e a acción política de CASTELAO, eran a xenuína eispresión dos anxeos i-esperanzas, das angurias i-alegrías do povo galego.

No tocante a influencia que a súa egrevia personalidade exerceu na acción sociotaria da colectividade galega de Bós Aires, foi ela tan grande, que logrou galeguizar ós galegos, que inda refugaban dese andacio revitalizador dos valores eternos da patria galega; por elo é que na ialma dos que ant'ponemos a todo intrés seccario, os supremos intréses patrióticos, chesenos de ledizosa satisfacción, o ver eiqi cinguidos polo sacro anxeo da liberdade da terra na, a homes que cicais aníen nos seus sentimentos, total-as tendencias filosóficas e políticas coñecidas, e iso abre os nosos peitos á esperanza, mellor dito á seguridade, de que cando Galiza sexa ceibe, po-

derán convivir en fraterno irmandade todol-os galegos, pensen como pensen e sintan como sintan, soio será mester, que por enriba de todo sexan bos galegos e homes de ben.

O povo galego que non ten inclinacións épicas nin predisposicións epopéicas, non simboliza as súas virtudes en guerroiros que ganen batallas despois de mortos, señen en homes que coma CASTELAO tuvo de vivo a virtude de despertar concencias, e de morto a de xunguir vontades e, iste arrequentamento de forzas, permitiralle a Galiza ganar a gran batalla da súa liberdade.

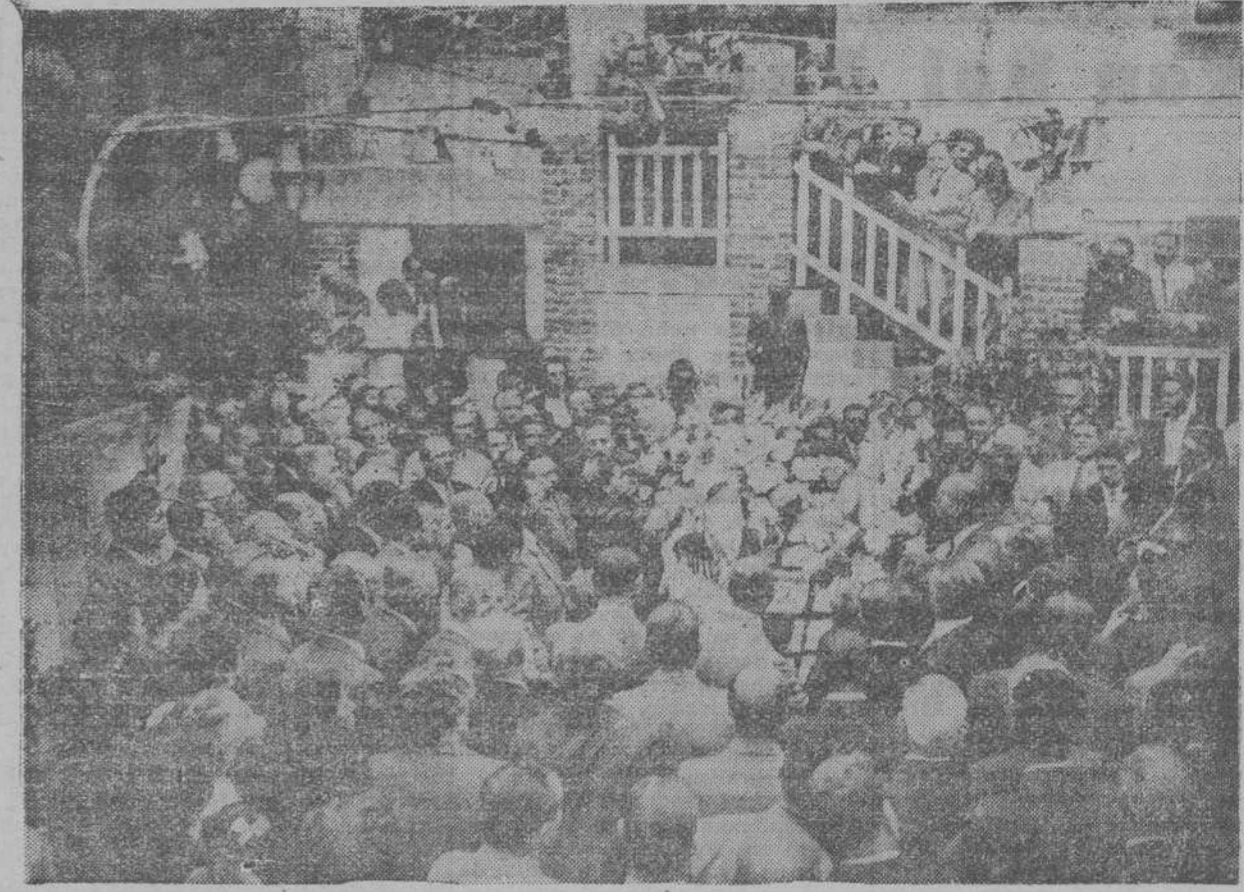
CASTELAO foi entr-os emigrantes un emigrante máis inda que coma el mesmo decía, non-o foi por vocación, senon empurrado pol-as circunstancias tráxicas en que Galiza ficaba sumida, dende-a guerra desatada pol-os seculares nemigos das liberdades galegas. Cecais a emigración de CASTELAO, teña pra Galiza histórica e trascendental repercusión; porque eiqi é donde ten senso de continuidade o movemento de liberación, que encomezara en 1916 coa fundación das Irmandades da Fala e levadas despois as loitas políticas polo gregorioso partido Galeguista, que tan moralizadora influencia exerceu no xogo noxento da tradicional política caciquil galega, e tan prometedoras posibilidades abría pra nosa terra. CASTELAO foi un dos meirandes animadores deste movemento emancipador, e un dos que por primeira vegada na historia do noso país, levou a vos auténtica do povo galego, ós estratados políticos da capital do Estado. A súa obra doule o galeguismo valimento e senso de universalidade, desmentindo así as torpes afirmacións dos que coidan ver na afirmación dos valores universales; cando a realidade e non embargantes, todo o contrario; revalorizando a cultura galega e todol-os atributos da nosa nacionalidade, non somentes enxerguemos os seus valores, senón que tamén, arrequentamos a cultura universal, coa aportación das

obr's producidas polo-o noso xenio nacional, que endexamais dará de si o que ten que dar, namentras viva engadido, asoballado e rexido, por cábles alieos, e xusgado por xentes que certamente non caracterizaronse por virtudes tales coma a tolerancia, a comprensión e a reititude de xulicio; senón en troques pola soberbia facherchosa e fofa, e o máis cerrado cerrilismo.

O guieiro que hoxe homenaxeamos, adicou a súa vida o seu inxenio, todo canto poido dar de si, a loitar pola liberdade e pola felicidade do seu povo, e tamén dos povos alieos, porque a liberdade xermola en liberdade, namentras que a tiranía enxendra tiranía.

A súa obra chea de fondo e tenro contido humano, acadará cada vez máis valor, porque seirá cada día máis e mellor comprendida. E a chama escintilante do seu espírito inmortaleiro, alumeará eternamente os vieiros das xeneracións galegas. Lo valor incomparable

¡TERRA A NOSA!

Intre de ficar descuberta a estatua de Castelao. Máns de mulleres galegas poñendo ofrendas floraeas

Discurso do Segretario do Consello de Galiza Antón Alonso Ríos

Pra o noso grande Mestre, cada nación é un feito natural; feito que ten en si a súa razón de ser; que non lle ven use ser de ningún aito de vontade, de ningún acordo, de ningún estado de opinión. Ise ser non conquire a acción porque lleza unha lei, unha disposición do dereito positivo que así declare a estabilidade. Unha nación é o que é, de por si, intrinsecamente, substancialmente, naturalmente; coma

un carballo, como un pifeiro, coma un monte, coma un home.

Por iso, ali onde se atope unha cultura viva e diferenciada, ali está unha nación viva, unha nación que tén o seu ser de por si, intrinsecamente, substancialmente, naturalmente; coma un carballo, como un pifeiro, coma un monte, coma un home.

Agora ben; A tarefa fundamental de Castelao foi esperar ao povo galego a conciencia da súa propia nacionalidade. Mais non soio esperou, como xa o tiñan tendido os "Procuradores", senon tirala dos "vague-das" dos presentes e dos horrosos recordos, é concretala a crara lus dos conceptos, dos xulios e dos razonamentos.

Campria arrumar, pra endexamais, coas velhas faladurias encol do arre-dismo e do federalismo; faladurias que soio se aousaban na ignoranza dos máis, e a interesada e maliciosa "xenocrosidade" dos menos. Castelao superou tan esterios discusións, e levou o problema a un terreo desbrozado dos lugares comúns, dos grandes supostos e dos complexos, que levaban a soste ambicións infundadas e inxustas, e a soportar, e inda defender, torpe e infortunadamente, os máis magoantes do pexos. Castelao marcou a fogo, o mesmo a aitude petulante e fanfarrona dos alieos, que o conformismo denigrante e suicida dos nosos seforitos e centristas.

Desnantes de Castelao, ningunha concepción federalista, aplicable ao estado hispanol, se tiña establecido de maneira que respondera, dalgun xeito, a iso aitude do respecto e de acatamento, que a razón humana, ten a obriga de impore diante da realidade dun feito tan trascendente como é a existencia dunha nación.

O federalismo hispanol tiña a súa ollada fixa, cravada na finalidade dun millor arranxo político-administrativo, e no espantallo do arrodilismo. Pra el, pra o federalismo hispanol, as nacións non contaban, e as culturas nacionais de Galiza, Cataluña e Euzkadi ficaban ignoradas.

Pra os federalistas hispano-es, con Pi Margall a cabeza, Hespaña tiña de federarse por rexións, coma o Brasil e Norte América se federaron por estados. A Argentina se federou por provincias.

Tan evanxelicadas ficaban os dereitos nacionais de Galiza, Euzkadi e Cataluña, que, o Partido Socialista Obrero Hispanol, postulou e impuxo o criterio da "escola única" pra todo o estado. E Axíña chegou a decretar nas Cortes que Castelao non tiña nacionalidade de un Estado autonómico, pois, "a misión de Castelao era a de falar no nome de Hespaña".

Castelao fixo o catálogo de todas as encrucilladas e de todos ístes despropósitos do federalismo hispanol; e, trante a iso catálogo, cun contido contrasta crumante coa realidade pensaron, co feito vivo da diversidade nacional, que salta a ollada máis distraída; diversidade nacional fonda e in-sobornable, que está no cerne da ialma de cada povo pra facelo inconfundible.

Continúa na páx. 6.

ANTON ALONSO RIOS

da súa vida exemplar, servira pra estimular a acción dos bos fillos de Galiza, que loitan porque a patria acade as outas cumes pol-as que il tanto loitou, soñando acadar a vela-ceibe. Agora soio resta que as súas ensinanzas sexan pra todos nos, coma un facho lumio-so que nos marca a roita dun sacro deber, o de conquistar pra-a nosa terra, o pieco recoñecimento da súa personalidade asoballada; e diante iste bronce que eterniza a memoria dun dos meirandes galegos de todol-os tempos, froito do arte e fervor patriótico dun dos nosos mellores artistas, adquirir coa patria o honroso compromiso de manernos sempre fideles os seus atributos; i-o día que a alborada da liberdade resoce nos montes e nas veigas, nas terras e nos mares de Galiza, levar pra que reciban eterno descanso no seu seo garimoso, os restos diste fillo inesquecible que fixo da liberdade unha estre-la notadora, e da patria un altar.

Discurso do Presidente do Centro Pontevedrés D'un Cándido Rey

AFERVOADA EISALTAZON DE CASTELAO

Señor Segretario do Consello de Galiza Amigos representantes das entidades irmáns. Donas e señores:

Con esa emotividade que cada cal experimenta con particularidades muy persoales, pero que, na súa verdade é única e xenérica para todol-os seres conentes, atopámonos xunxuidos na realización de iste aito, cunha profundidade sentimental, cunha finalidade eminentemente patriótica; cunha manifestación emooxada de solidariedade e identificación galega, que fai realidade máxica ese forte abrazo que se dan os irmáns da Galiza física e ós da Galiza espiritual que representamos nós ós emigra-dos, dónle a esta convocatoria disposta polo-o Centro Pontevedrés de Bós Aires, xerarquía de accon-tecemento galeguista, no cal váise patencizar o irrenunciábel amor que ós fillos de Breogán, senon vivos, é afada canto nos toque facer coros co-a Santa Campaña, pola terra chea de honradas exuberante, garimosa, que fai realidade máxica ese forte abrazo que se dan os irmáns da Galiza física e ós da Galiza espiritual que representamos nós ós emigra-dos, dónle a esta convocatoria disposta polo-o Centro Pontevedrés de Bós Aires, xerarquía de accon-tecemento galeguista, no cal váise patencizar o irrenunciábel amor que ós fillos de Breogán, senon vivos, é afada canto nos toque facer coros co-a Santa Campaña, pola terra chea de honradas exuberante, garimosa, que fai realidade máxica ese forte abrazo que se dan os irmáns da Galiza física e ós da Galiza espiritual que representamos nós ós emigra-dos, dónle a esta convocatoria disposta polo-o Centro Pontevedrés de Bós Aires, xerarquía de accon-tecemento galeguista, no cal váise patencizar o irrenunciábel amor que ós fillos de Breogán, senon vivos, é afada canto nos toque facer coros co-a Santa Campaña, pola terra chea de honradas exuberante, garimosa, que fai realidade máxica ese forte abrazo que se dan os irmáns da Galiza física e ós da Galiza espiritual que representamos nós ós emigra-dos, dónle a esta convocatoria disposta polo-o Centro Pontevedrés de Bós Aires, xerarquía de accon-tecemento galeguista, no cal váise patencizar o irrenunciábel amor que ós fillos de Breogán, senon vivos, é afada canto nos toque facer coros co-a Santa Campaña, pola terra chea de honradas exuberante, garimosa, que fai realidade máxica ese forte abrazo que se dan os irmáns da Galiza física e ós da Galiza espiritual que representamos nós ós emigra-dos, dónle a esta convocatoria disposta polo-o Centro Pontevedrés de Bós Aires, xerarquía de accon-tecemento galeguista, no cal váise patencizar o irrenunciábel amor que ós fillos de Breogán, senon vivos, é afada canto nos toque facer coros co-a Santa Campaña, pola terra chea de honradas exuberante, garimosa, que fai realidade máxica ese forte abrazo que se dan os irmáns da Galiza física e ós da Galiza espiritual que representamos nós ós emigra-dos, dónle a esta convocatoria disposta polo-o Centro Pontevedrés de Bós Aires, xerarquía de accon-tecemento galeguista, no cal váise patencizar o irrenunciábel amor que ós fillos de Breogán, senon vivos, é afada canto nos toque facer coros co-a Santa Campaña, pola terra chea de honradas exuberante, garimosa, que fai realidade máxica ese forte abrazo que se dan os irmáns da Galiza física e ós da Galiza espiritual que representamos nós ós emigra-dos, dónle a esta convocatoria disposta polo-o Centro Pontevedrés de Bós Aires, xerarquía de accon-tecemento galeguista, no cal váise patencizar o irrenunciábel amor que ós fillos de Breogán, senon vivos, é afada canto nos toque facer coros co-a Santa Campaña, pola terra chea de honradas exuberante, garimosa, que fai realidade máxica ese forte abrazo que se dan os irmáns da Galiza física e ós da Galiza espiritual que representamos nós ós emigra-dos, dónle a esta convocatoria disposta polo-o Centro Pontevedrés de Bós Aires, xerarquía de accon-tecemento galeguista, no cal váise patencizar o irrenunciábel amor que ós fillos de Breogán, senon vivos, é afada canto nos toque facer coros co-a Santa Campaña, pola terra chea de honradas exuberante, garimosa, que fai realidade máxica ese forte abrazo que se dan os irmáns da Galiza física e ós da Galiza espiritual que representamos nós ós emigra-dos, dónle a esta convocatoria disposta polo-o Centro Pontevedrés de Bós Aires, xerarquía de accon-tecemento galeguista, no cal váise patencizar o irrenunciábel amor que ós fillos de Breogán, senon vivos, é afada canto nos toque facer coros co-a Santa Campaña, pola terra chea de honradas exuberante, garimosa, que fai realidade máxica ese forte abrazo que se dan os irmáns da Galiza física e ós da Galiza espiritual que representamos nós ós emigra-dos, dónle a esta convocatoria disposta polo-o Centro Pontevedrés de Bós Aires, xerarquía de accon-tecemento galeguista, no cal váise patencizar o irrenunciábel amor que ós fillos de Breogán, senon vivos, é afada canto nos toque facer coros co-a Santa Campaña, pola terra chea de honradas exuberante, garimosa, que fai realidade máxica ese forte abrazo que se dan os irmáns da Galiza física e ós da Galiza espiritual que representamos nós ós emigra-dos, dónle a esta convocatoria disposta polo-o Centro Pontevedrés de Bós Aires, xerarquía de accon-tecemento galeguista, no cal váise patencizar o irrenunciábel amor que ós fillos de Breogán, senon vivos, é afada canto nos toque facer coros co-a Santa Campaña, pola terra chea de honradas exuberante, garimosa, que fai realidade máxica ese forte abrazo que se dan os irmáns da Galiza física e ós da Galiza espiritual que representamos nós ós emigra-dos, dónle a esta convocatoria disposta polo-o Centro Pontevedrés de Bós Aires, xerarquía de accon-tecemento galeguista, no cal váise patencizar o irrenunciábel amor que ós fillos de Breogán, senon vivos, é afada canto nos toque facer coros co-a Santa Campaña, pola terra chea de honradas exuberante, garimosa, que fai realidade máxica ese forte abrazo que se dan os irmáns da Galiza física e ós da Galiza espiritual que representamos nós ós emigra-dos, dónle a esta convocatoria disposta polo-o Centro Pontevedrés de Bós Aires, xerarquía de accon-tecemento galeguista, no cal váise patencizar o irrenunciábel amor que ós fillos de Breogán, senon vivos, é afada canto nos toque facer coros co-a Santa Campaña, pola terra chea de honradas exuberante, garimosa, que fai realidade máxica ese forte abrazo que se dan os irmáns da Galiza física e ós da Galiza espiritual que representamos nós ós emigra-dos, dónle a esta convocatoria disposta polo-o Centro Pontevedrés de Bós Aires, xerarquía de accon-tecemento galeguista, no cal váise patencizar o irrenunciábel amor que ós fillos de Breogán, senon vivos, é afada canto nos toque facer coros co-a Santa Campaña, pola terra chea de honradas exuberante, garimosa, que fai realidade máxica ese forte abrazo que se dan os irmáns da Galiza física e ós da Galiza espiritual que representamos nós ós emigra-dos, dónle a esta convocatoria disposta polo-o Centro Pontevedrés de Bós Aires, xerarquía de accon-tecemento galeguista, no cal váise patencizar o irrenunciábel amor que ós fillos de Breogán, senon vivos, é afada canto nos toque facer coros co-a Santa Campaña, pola terra chea de honradas exuberante, garimosa, que fai realidade máxica ese forte abrazo que se dan os irmáns da Galiza física e ós da Galiza espiritual que representamos nós ós emigra-dos, dónle a esta convocatoria disposta polo-o Centro Pontevedrés de Bós Aires, xerarquía de accon-tecemento galeguista, no cal váise patencizar o irrenunciábel amor que ós fillos de Breogán, senon vivos, é afada canto nos toque facer coros co-a Santa Campaña, pola terra chea de honradas exuberante, garimosa, que fai realidade máxica ese forte abrazo que se dan os irmáns da Galiza física e ós da Galiza espiritual que representamos nós ós emigra-dos, dónle a esta convocatoria disposta polo-o Centro Pontevedrés de Bós Aires, xerarquía de accon-tecemento galeguista, no cal váise patencizar o irrenunciábel amor que ós fillos de Breogán, senon vivos, é afada canto nos toque facer coros co-a Santa Campaña, pola terra chea de honradas exuberante, garimosa, que fai realidade máxica ese forte abrazo que se dan os irmáns da Galiza física e ós da Galiza espiritual que representamos nós ós emigra-dos, dónle a esta convocatoria disposta polo-o Centro Pontevedrés de Bós Aires, xerarquía de accon-tecemento galeguista, no cal váise patencizar o irrenunciábel amor que ós fillos de Breogán, senon vivos, é afada canto nos toque facer coros co-a Santa Campaña, pola terra chea de honradas exuberante, garimosa, que fai realidade máxica ese forte abrazo que se dan os irmáns da Galiza física e ós da Galiza espiritual que representamos nós ós emigra-dos, dónle a esta convocatoria disposta polo-o Centro Pontevedrés de Bós Aires, xerarquía de accon-tecemento galeguista, no cal váise patencizar o irrenunciábel amor que ós fillos de Breogán, senon vivos, é afada canto nos toque facer coros co-a Santa Campaña, pola terra chea de honradas exuberante, garimosa, que fai realidade máxica ese forte abrazo que se dan os irmáns da Galiza física e ós da Galiza espiritual que representamos nós ós emigra-dos, dónle a esta convocatoria disposta polo-o Centro Pontevedrés de Bós Aires, xerarquía de accon-tecemento galeguista, no cal váise patencizar o irrenunciábel amor que ós fillos de Breogán, senon vivos, é afada canto nos toque facer coros co-a Santa Campaña, pola terra chea de honradas exuberante, garimosa, que fai realidade máxica ese forte abrazo que se dan os irmáns da Galiza física e ós da Galiza espiritual que representamos nós ós emigra-dos, dónle a esta convocatoria disposta polo-o Centro Pontevedrés de Bós Aires, xerarquía de accon-tecemento galeguista, no cal váise patencizar o irrenunciábel amor que ós fillos de Breogán, senon vivos, é afada canto nos toque facer coros co-a Santa Campaña, pola terra chea de honradas exuberante, garimosa, que fai realidade máxica ese forte abrazo que se dan os irmáns da Galiza física e ós da Galiza espiritual que representamos nós ós emigra-dos, dónle a esta convocatoria disposta polo-o Centro Pontevedrés de Bós Aires, xerarquía de accon-tecemento galeguista, no cal váise patencizar o irrenunciábel amor que ós fillos de Breogán, senon vivos, é afada canto nos toque facer coros co-a Santa Campaña, pola terra chea de honradas exuberante, garimosa, que fai realidade máxica ese forte abrazo que se dan os irmáns da Galiza física e ós da Galiza espiritual que representamos nós ós emigra-dos, dónle a esta convocatoria disposta polo-o Centro Pontevedrés de Bós Aires, xerarquía de accon-tecemento galeguista, no cal váise patencizar o irrenunciábel amor que ós fillos de Breogán, senon vivos, é afada canto nos toque facer coros co-a Santa Campaña, pola terra chea de honradas exuberante, garimosa, que fai realidade máxica ese forte abrazo que se dan os irmáns da Galiza física e ós da Galiza espiritual que representamos nós ós emigra-dos, dónle a esta convocatoria disposta polo-o Centro Pontevedrés de Bós Aires, xerarquía de accon-tecemento galeguista, no cal váise patencizar o irrenunciábel amor que ós fillos de Breogán, senon vivos, é afada canto nos toque facer coros co-a Santa Campaña, pola terra chea de honradas exuberante, garimosa, que fai realidade máxica ese forte abrazo que se dan os irmáns da Galiza física e ós da Galiza espiritual que representamos nós ós emigra-dos, dónle a esta convocatoria disposta polo-o Centro Pontevedrés de Bós Aires, xerarquía de accon-tecemento galeguista, no cal váise patencizar o irrenunciábel amor que ós fillos de Breogán, senon vivos, é afada canto nos toque facer coros co-a Santa Campaña, pola terra chea de honradas exuberante, garimosa, que fai realidade máxica ese forte abrazo que se dan os irmáns da Galiza física e ós da Galiza espiritual que representamos nós ós emigra-dos, dónle a esta convocatoria disposta polo-o Centro Pontevedrés de Bós Aires, xerarquía de accon-tecemento galeguista, no cal váise patencizar o irrenunciábel amor que ós fillos de Breogán, senon vivos, é afada canto nos toque facer coros co-a Santa Campaña, pola terra chea de honradas exuberante, garimosa, que fai realidade máxica ese forte abrazo que se dan os irmáns da Galiza física e ós da Galiza espiritual que representamos nós ós emigra-dos, dónle a esta convocatoria disposta polo-o Centro Pontevedrés de Bós Aires, xerarquía de accon-tecemento galeguista, no cal váise patencizar o irrenunciábel amor que ós fillos de Breogán, senon vivos, é afada canto nos toque facer coros co-a Santa Campaña, pola terra chea de honradas exuberante, garimosa, que fai realidade máxica ese forte abrazo que se dan os irmáns da Galiza física e ós da Galiza espiritual que representamos nós ós emigra-dos, dónle a esta convocatoria disposta polo-o Centro Pontevedrés de Bós Aires, xerarquía de accon-tecemento galeguista, no cal váise patencizar o irrenunciábel amor que ós fillos de Breogán, senon vivos, é afada canto nos toque facer coros co-a Santa Campaña, pola terra chea de honradas exuberante, garimosa, que fai realidade máxica ese forte abrazo que se dan os irmáns da Galiza física e ós da Galiza espiritual que representamos nós ós emigra-dos, dónle a esta convocatoria disposta polo-o Centro Pontevedrés de Bós Aires, xerarquía de accon-tecemento galeguista, no cal váise patencizar o irrenunciábel amor que ós fillos de Breogán, senon vivos, é afada canto nos toque facer coros co-a Santa Campaña, pola terra chea de honradas exuberante, garimosa, que fai realidade máxica ese forte abrazo que se dan os irmáns da Galiza física e ós da Galiza espiritual que representamos nós ós emigra-dos, dónle a esta convocatoria disposta polo-o Centro Pontevedrés de Bós Aires, xerarquía de accon-tecemento galeguista, no cal váise patencizar o irrenunciábel amor que ós fillos de Breogán, senon vivos, é afada canto nos toque facer coros co-a Santa Campaña, pola terra chea de honradas exuberante, garimosa, que fai realidade máxica ese forte abrazo que se dan os irmáns da Galiza física e ós da Galiza espiritual que representamos nós ós emigra-dos, dónle a esta convocatoria disposta polo-o Centro Pontevedrés de Bós Aires, xerarquía de accon-tecemento galeguista, no cal váise patencizar o irrenunciábel amor que ós fillos de Breogán, senon vivos, é afada canto nos toque facer coros co-a Santa Campaña, pola terra chea de honradas exuberante, garimosa, que fai realidade máxica ese forte abrazo que se dan os irmáns da Galiza física e ós da Galiza espiritual que representamos nós ós emigra-dos, dónle a esta convocatoria disposta polo-o Centro Pontevedrés de Bós Aires, xerarquía de accon-tecemento galeguista, no cal váise patencizar o irrenunciábel amor que ós fillos de Breogán, senon vivos, é afada canto nos toque facer coros co-a Santa Campaña, pola terra chea de honradas exuberante, garimosa, que fai realidade máxica ese forte abrazo que se dan os irmáns da Galiza física e ós da Galiza espiritual que representamos nós ós emigra-dos, dónle a esta convocatoria disposta polo-o Centro Pontevedrés de Bós Aires, xerarquía de accon-tecemento galeguista, no cal váise patencizar o irrenunciábel amor que ós fillos de Breogán, senon vivos, é afada canto nos toque facer coros co-a Santa Campaña, pola terra chea de honradas exuberante, garimosa, que fai realidade máxica ese forte abrazo que se dan os irmáns da Galiza física e ós da Galiza espiritual que representamos nós ós emigra-dos, dónle a esta convocatoria disposta polo-o Centro Pontevedrés de Bós Aires, xerarquía de accon-tecemento galeguista, no cal váise patencizar o irrenunciábel amor que ós fillos de Breogán, senon vivos, é afada canto nos toque facer coros co-a Santa Campaña, pola terra chea de honradas exuberante, garimosa, que fai realidade máxica ese forte abrazo que se dan os irmáns da Galiza física e ós da Galiza espiritual que representamos nós ós emigra-dos, dónle a esta convocatoria disposta polo-o Centro Pontevedrés de Bós Aires, xerarquía de accon-tecemento galeguista, no cal váise patencizar o irrenunciábel amor que ós fillos de Breogán, senon vivos, é afada canto nos toque facer coros co-a Santa Campaña, pola terra chea de honradas exuberante, garimosa, que fai realidade máxica ese forte abrazo que se dan os irmáns da Galiza física e ós da Galiza espiritual que representamos nós ós emigra-dos, dónle a esta convocatoria disposta polo-o Centro Pontevedrés de Bós Aires, xerarquía de accon-tecemento galeguista, no cal váise patencizar o irrenunciábel amor que ós fillos de Breogán, senon vivos, é afada canto nos toque facer coros co-a Santa Campaña, pola terra chea de honradas exuberante, garimosa, que fai realidade máxica ese forte abrazo que se dan os irmáns da Galiza física e ós da Galiza espiritual que representamos nós ós emigra-dos, dónle a esta convocatoria disposta polo-o Centro Pontevedrés de Bós Aires, xerarquía de accon-tecemento galeguista, no cal váise patencizar o irrenunciábel amor que ós fillos de Breogán, senon vivos, é afada canto nos toque facer coros co-a Santa Campaña, pola terra chea de honradas exuberante, garimosa, que fai realidade máxica ese forte abrazo que se dan os irmáns da Galiza física e ós da Galiza espiritual que representamos nós ós emigra-dos, dónle a esta convocatoria disposta polo-o Centro Pontevedrés de Bós Aires, xerarquía de accon-tecemento galeguista, no cal váise patencizar o irrenunciábel amor que ós fillos

Non hai Paralelo

por ANTON GOMEZ

Hoxe, onte e sempre, quen quixo merecer a adeición dos seus semellantes, en trance de conquistar fama, debeu observar a dirección das súas máis inmediatas aspiracións e tratar de apoiálas até o fin. Sendo materia que non admite discusión, ningunha cousa hai tan urxente para criatura humana com-aquelas que se vencellan co instinto de conservación. Emporiso, cando o Rabí de Nazareth xurdiu por terras d'Ourense predicando un novo credo, antepuña nos seus sermóns como mandato divino: "Dade de comer ao fementado, dade de beber ao sedento". E para que isto non fora esquecido, realizou o milagre dos pans e dos peixes, alimentando a os creentes que seguían, seducidos, o seu verbo d'amer e d'espranza.

Nas longas xeiras precedentes, sentímos a miúdo o arrepío diante do desfile de moitédunos desesperadas, cobertas de farrapos, mostrando descarnadas siluetas, en seguimento de condutores que sintetizaban desexos i espresións supremas: o pan de cada día. E si ben a sorte percorrida foi distinta en cada vicisitude, aínda a xente sensible lembra con simpatía nomes lexendarios, que a Historia consilia por haber sufrido martirio ou polo seu heroísmo.

Na xeira moderna, que culmina nun feito de transcendencia universal, cambios fundamentais operáronse na vida dos homes. Y estes, en virtude da capacitación adquerida, trágida polo progreso cultural dos tempos, non se limitan as formas vexetativas, ocupando á esca os outros temas que contemplan ao home no aspecto total da súa existencia sobre do planeta.

Os dous persoaxes de máis triste lembranza, pola funesta acción para empurrar a Humanidade a segunda gran guerra do século, chegaron ao poder, nos seus respectivos países, en intres de descontento e miseria e cando era mester solucionar problemas de fame. Comprendese que ninguén pretenderá atopar nas ideas e nos feitos d'istes señores solucións axeitadas ao libre e normal desenvolvemento do individuo e dos povos. Compre, non embargantes, decir que denantes de berrar coa insistenza molesta iso do espazo vital, levaron algunha sensación de alivio no aspecto material a amplos señores das súas poboacións. O mesmo Primo de Rivera, na Hespaña, lo, goou certa simpatía entre moita xente que coldaba na abundanza trágida polo seu goberno.

Contrariamente ao que pasa en Química, o calor non é a temperatura ideal para acelerar no home a actividade mental ou física. Emporiso, cando un vran cheo de axilación e presaxios, as crises doméanias hespañas, suspendidas nas súas funcións de mandar dende o advenimento da República, abandonan a súa secular modorra e procuran entendimentos no eix-traxeiro para lanzarse a acción fratricida, no primeiro intre os desprevidos non sabían a que atribuír aqueles desplazamentos. Sua voz inicialmente confusa, seus vraz ocultos conseguiron desorientar aos simpres, que aínda creían no alento xeneroso dos sublevados; mais cando o contido dun envoltorio pulido e ben presentado empezou a descomperse, o matute ficou ao descuberto.

Dende o ano 1936, desastres terribéis conmovéron ao mundo nunha proporción como endexamáis se coñecera; algunhas nacións belixerantes sufriron feridas tan profundas que o seu rexurdimento estimábase improbable. Non embargantes, ouh prodixio; sua capacidade e o orde imperante empurraran a grandes pasos na percura da súa total rehabilitación. Maí, Hespaña segue ofrecendo o espectáculo desolador. E no que respecta a cuestión alimenticia, a gravidade é tanta para crase traballadora, cada vez máis acentuada, a sortir do vran sinistro, que ninguén pode explicar a estratexia a que deben botar man os xefes de familia para refaguer

cada mañán a quebra económica operada nos seus fogares o día anterior. Abonda saber que da relación entre o custe e poder adquisitivo xurde unha diferenza tan abultada que limita a ración de cada individuo a un terzo ou a un certo do normal. (Pola nosa parte, tantas veces desexamos averiguar como se podía vivir así, preguntando a persoas de distintas posicións chegadas nos derradeiros anos, nunca poídemos saber ben). Ademais, o pan que Cristo manda dar, alonxándose das mans do señor máis numeroso da poboación, que é o menos potente, sóc unha parte pequena do cadro mísero, porque o desastre e a abrición chegan a todos, os procesos da vida peninsular, convertíndo a povos milenarios, de perfís definidos, á condición de tribus de primitivo ruralismo.

As verbas "salvador de Hespaña" repítense con repugnante frecuencia en xornais e radios, aludindo ao "caudillo". E o falago da súa servidume, que son cuasi todos os que presumen de saber algo naquela terra, haberlle feito erer nun simil con arxentos conqueredores ou recentes espantalos; mais nós decimos que o intento de trazar un paralelo entre o "cabaleiro hispano" e — xa non mento, nin xiquera persoaxes de algunha significación — o máis ruído do pasado ou do presente, fencia trunco o encetar: á Hña do "salvador" é tan cativa, en perfecta relación coa súa estatura de enano, que non resiste comparación de ningunha cras.

¿Rearmar o Franquismo? ¿Para qué?

Dende Madrid, Basil Davidson, corresponsal de "The Nation" de Nova York, escribiu pra o seu xornal a seguinte crónica:

O exército de Franco, que carés d'equipos modernos — en realidade, de todo tipo d'equipos mecánicos —, non ten o menor entrenamento no uso das novas armas. Esta é a razón pol-a que os seus comandantes presionan aos EE. UU. pra que lles faga alguns envíos. Si mais adiante se lles pódia cooperación militar en grande escala, debería haber alguns oficiais e soldados que souperan por que buxeiro saen as balas. Todo o sistema de comando é aterradora-mente anticuado, igual que o armamento. O persoal está soborsaturado de vellos xeraes. A paga dos oficiais é tan baixa que o oficial termo meio fai a súa tarefa pol-a mañán, e adicase a outro emprego pol-a tarde. A soldada anual dun coronel, por exemplo, é de 21.000 pesetas, tendo en conta que o dólar val de 49 á 35 pesetas. Os oficiais téñense por ditosos se acadan a cobrar 2.000 pesetas mensuales. Estes homes estudan pouco e mal — as leccións da guerra civil, por exemplo — e non as da segunda guerra mundial. Esta atitude non é debida a un natural outoso, pois es hespáñes non o son; é o resultado da natureza introvertida da dictadura. O estudar as tácticas británicas ou norteamericanas — as tácticas democráticas, moito menos que as rusas — sería unha treición política.

O exército de Franco é hoxe, pois, pouco máis que un grande número d'homes entrenados no exercicio de desfiles i en cargar fusís. O custe do seu equipamento

con armas modernas e d'entrenale pro seu uso, sería o primeiro que habería que pagar pra pólo en condicións de loita. Mais este non sería o custe maior. Os que queren que o exército hespáñol poida moverse rápidamente e outer abastecimentos do interior e do eisterior d'Hespaña, terían que construír varios milleiros de kilómetros d'estradas. Os camiños existentes son como os raios dunha roda con centro en Madrid; poucos son os camiños que atravesan eses raios. Ademais, deberían construírse dous ou tres modernos arsenaes. Feito un cálculo a ollo de bon cubeiro, a suma que é mester pra eses gastos sería pol-o menos 2.000 millóns de dólares.

Os ferrocarrís hespáñes dan ao viaxeiro, ceacís dun xeito máis dereito que ningunha outra cousa, a sensación do tremendo deterioro do país. Non hai estadísticas ao día, mais as do 1947, d'abando correitas, poden seren aplicadas a 1950.

As vías están nun terribel estado de conservación; en 1947 fíxose o cálculo de que eran mester de 70.000 a 100.000 toneladas de rañes novos, e aínda non chegan. O número de locomotoras e vaxóns en reparación é cada vez máis, e as construcións novas — nun promedio de 40 locomotoras e 200 vaxóns dende a guerra civil — non acadou a cubrir as necesidades de reemprazo de material en desuso.

Namentras este corresponsal esperaba na estación de Castillejo, achegouse un alemán moravio que viñera a Madrid como consual eslovaco en 1943. Camiñando pol-a estación, chegamos xuntos a unha liña de vaxóns de carga que estaba en desvío. A caixa do eixo dun

dos vaxóns comezou a fumeigar e axiña ardeu en chamas. Como ninguén se preocupaba d'apagar o fogo, o alemán dixo prudentemente: "Deben habelo acendido con algún motivo; non fagamos o papel de parvos". Dirixíronse entón ao xefe da estación, que estaba lavándose as mans, mais non outiveron resposta. Unha vegada que finou o lavado das mans, o xefe voltouse a súa oficina, dicindo por sobre do ombreiro que as caixas dos eixos s'incendaban a miúdo, pro que o fogo apagábase só, axiña finaba o petróleo.

"Aí ten vostede — dixo o alemán —: isto é Hespaña. Hai un incendio e ninguén se preocupa por apagaló".

Si todo o diñeiro que é mester pra equipar, entrenar e transportar ao exército hespáñol fora asinado por Estados Unidos e poíderá sere gastado eficientemente pese á corrupción da administración hespáñola, seguiría en pé a pregunta: ¿Sería un aliado útil o exército de Franco? ¿Despós do gasto de 2.000 millóns de dólares nun prazo de cinco anos — o menos que pode pedirse — sería capaz este exército d'ir ao campo de batalla nunha terceira guerra mundial? Pode afirmarse que é cuestión d'opinión, mais coído que non é así. O faitor da moral non é realmente un faitor dudoso. Tendo en conta a tradición e o carácter hespáñes, un exército peninsular loitaría decote por Hespaña. Mais boxe, loitar por Hespaña é loitar por Franco, e o réxime de Franco fracasou por certo en atravesar a lealtade de máis dunha pequena minoría do povo hespáñol. Esta minoría, ademais, non está composta de xente que loitaría. E existe a abrumadora evidencia de que a gran masa do povo — e pol-o tanto a gran masa dos soldados, armados ou desarmados, con cu sin tanques — non ollan na dictadura de Franco outra cousa que o símbolo do seu desesperado empobrecimento. E demasiado pedir que un exército así loite pol-os seus opreixores.

máis grandes degoiros, o "Patronato da Cultura Galega".

Todo isto é outamente significativo. Conveñamos, irmáns, en que esta parte da vida e da obra do noso Castelao, anuncian un mañán da gloria. Un mañán no que, a súa figura, ergueita e lumiosa coma un faro, seguirá guiando os destinos da Patria xa redemida e dona dos seus destinos.

ENTIDADES ADERIDAS

O AITO DO CENTRO PONTEVEDRES

Consello de Galiza, Centro Galego de Bós Aires, Federación de Sociedades Galegas, Casal de Cataluña, Centro Lucense, Centro Ourense, Centro Provincial Coruña, Irmandade Galega, Agrupación Celta, A. B. C. de Corcubión, Fillos de Silleda, Círculo Social Val Miñor, Audición Recordando a Galicia, Parroquias Unidas do Apto. de Rianxo, Círculo Vigués de Bós Aires, Fillos do Partido de Negreira, Parroquias Unidas de Cotovade, Residentes do distrito de Rodeiro, Agrupación Galicia, Residentes de Portas, Centro Salceda, Asociación Partido de Lalín, Centro Barbanza, Resid. de Mos, Rianxo e Taragoña, Fillos de Etienza, Centro Sanxenxo-Villamarín Peroxano, Soc. de Golada, Unidos de Sada, Resid. de Lobáns e o Centro Cultural Betanzos coas súas seccións artísticas, Conxunto Coral e de Danzas, e os periódicos "Galicia", "Opinión Galega", "A NOSA TERRA" e "España Republicana".

Discurso de Antón Alonso Rios

(Ven da páx. 5).

dible e pra salválo de todo intento asimilista. Frente a ise catálogo, repito, asentou Castelao unha nove escada de valores.

No primeiro canto dista nova escada de valores, puxo Castelao ás nacións co seu atributo esencial: a cultura peculiar de cada unha delas. Atributo inalienable e incompatible do criterio da "escola única". Cada cultura quere a súa escola; unha escola que a súa forma e cuio contido sexan axeitados pra o seu máis folgado desenvolro.

No segundo canto, colocou o federalismo. Federalismo que ten de ser internacional; e non inter-regional, nin interprovincial ou inter-estatal. Nin, menos aínda, unha organización descentralizada do estado con delegación de parte das súas facultás en rexións autónomas que teñan de gobernarse por estatutos condicionados e aprobados polo poder central. Tal é o "federalismo" da segunda República hespáñola, cuías Cortes aparecían presididas pola figura dos Reis Católicos.

E, no terceiro canto, Castelao estableceu o desblindamento dos intereses que son federables, dos que non o son.

Unha nación pode delegar parte da súa natural soberanía, e subordinala a autoridade dun Consello federal, do que isa nación forme parte xunto con outras nacións. E ilo elle feito facendo cando tal delegación da súa soberanía non compromete o libre desenvolro da súa vida espiritual; mais non no caso contrario.

E crara a comenencia que pode resultar pra todo povo da súa integración federativa en amplias unións de intereses económicos e político-administrativos. A medida que isa unión medra e comprende máis povos, a riqueza medra parella co milloramento das condicións de movillidade dos produtos, dos medios de produción e da xente. Hoxe, ben sabemos todos, que se olla ao sistema federalista coma unha panacea pra poder ir acercándonos a un mundo onde reinen a comprensión, a cordialidade e o benestar.

Castelao ensinou, que Galiza, non soio pode, e debe, formar parte dunha federación das nacións que hoxe abrangue o estado hespáñol, senon que, ademais, debe propenderse a que isa federación comprenda toda a Península. E Castelao dixonos, que nunca debemos ollar nos Pirineos nin na anga que arrodea as nosas terras, unha barreira posta a nosa solidariedade cos outros povos que ficam máis

alá disas orlas, por máis lonxe que lles se atopen de nós. E nós podemos decir hoxe, con certeza, que, os povos que arrodean o mundo, non son tan alleos, pois todos lles, diante das estampas da "Galiza Mártir", souberon comprender a nosa doer. E non soio a souberon comprender, senon que tamén souberon ollar nisas estampas, a representación da súa propia doer.

Máis non sempre lle é doado a unha nación delegar a súa soberanía sin atender escontra da propia esencia. Tequí ven o caso da cultura, que, como deixemos dito, é o atributo esencial de cada nación.

Non atopamos ao longo da historia federacións culturais. As culturas non se federan, como o fan os intereses económicos. Cada cultura é unha unidade; e como tal unidade, pode recibir ou dar orientacións e recursos técnicos en relación con outras culturas. Mais, no esencial, toda cultura vive de si mesma. Alimentase da paisaxe e da sensibilidade do povo que a produce, e inspírase na súa tradición.

Unha cultura é sempre, sempre, o tecido máis delicado, máis sublime e máis exebre da alma nacional dun povo.

Unha nación que renunciara a súa soberanía encol da propia cultura, sería unha nación suicida.

E veíqui, ao que Castelao deixou reducida o vello tópico do arredismo galego: A unha face esquecida ou menosprezada polos federalistas hespáñes e os seus opoñentes: A defensa dun dereito inalienable de toda nación: A proclamação da soberanía cultural, absoluta e intransferible, da Nación Galega.

Se os galegos nos opoñemos ao sistema unitario e centralizado de goberno, e postulamos unha organización federal basada no dereito natural das nacións que integran ou teñan de integrar o Estado Hespáñol, non, por iso, se nos pode acumar de separatistas. Ilo sería decir todo o contrario da verdade. Mais, enténdase ben, os galeguistas proclamos o noso arredismo no tocante a cultura. Os galeguistas, sin distinción de partidos, e os galeguistas alleos a todos os partidos; nunha verba: os patriotas galegos, afirmamos e sostemos que, a dirección da cultura galega, o mesmo que a organización do insino do noso povo, en todas as ramas i-en todos os grados, é función eisclusiva da Nación Galega.

Os patriotas galegos, que seguimos os insinos do grande Mestre que nos

guiou en vida, e que nos sigue e seguirá guiando dende a inmortalidade, consideramos, e consideraremos decote, que constituí un atropello ao noso dereito natural, toda intervención dun poder alleo, dun poder non galego, nos nosos asuntos culturais. E denunciaremos, coma un crime de lesa cultura, o tentamento, que aínda hoxe persiste, de afogar a alma nacional galega, pra trocar a vida espiritual do noso povo nunha imitación ou nun refreixo da cultura castelán.

Hai que por de bulto, que nas esencia da galegitude, ao lado da fala e do arte, está o noso sentir democrático, sentir democrático que se concreta no recoñecimento de (uas) categorías de valores persoales; a personalidade humana cos dereitos individuais; e a personalidade da nación coa súa soberanía natural. E diste sentir democrático, categorizado pola comprensión ben equitativa dos valores moraes, e por un outo senso da dignidade, tanto individual coma colectiva, xurde, casi dun xeito fadal, o que a forma de goberno que aos galegos máis nos acomode sexa a república democrática.

Castelao consagrou a súa vida enteira ao rexurdimento da Patria Galega. E como Castelao era esencialmente un patriota e un artista, puxo o seu xenio de artista ao servizo do ideal patriótico. Por iso Castelao foi un artista civil, que soubo chegar ao máis fondo do corazón e da alma do povo por medio dos trazos do seu lápis.

Cada un dos dibuxos de Castelao é un libro ategado de insino.

Castelao fixo a súa laboura onde queira que estivere, seguindo sempre unha idea fixa: a redenzón da Patria. Eu soio quero, pra por fin a istas verbas, chamar a vosa atención sobre da obra cumprida por Castelao eiqui entre nós. Eiqui dou remate as duas obras fundamentais "Sempre en Galiza", que é a biblia do galeguismo, e o Libro das Cruces, isa obra monumental, que xa percorre o mundo. Baixo a súa inspiración reapareceron na América as institucións do rexurdimento galego: as irmandades, o periódico A NOSA TERRA, a Editorial "Nos" e os Arquivos do Seminario de Estudos Galegos. A súa predica e o seu exemplo puxeron en marcha a Galiza emigrada, nun movemento de aferovado patriotismo, en procura da reconquista da personalidade nacional galega.

E, coma coroamento de todo, amotrasede non abreite, a maneira dunha aurora cangada de promesas, un dos seus

"GALICIA" órgao da Federación de Sociedades Galegas, con data 23 de febreiro p. p., comenta o editorial de A NOSA TERRA do mes de febreiro e fáio nun ton un tanto en nebulosa, como pra lér antre liñas...

Nós, que tamén xogamos un pouco a política, non se nos escapa que a Federación é povo, auténtico povo, si señor, mais outro tanto podemos decir das diversas institucións que compoñen a coledividade, salvo craro está, que o editorialista de "Galicia" non pense doutro xeito. E no que respeta a que se subestime aos homes da Federación pras labours galegas de conxunto, coidamos de todo punto de vista inesáito por canto, todol-os orgaismos representativos da nosa coledividade teñen asiñado un posto de traballo nesas labours, e si alguén non-o ocupa, non será porque non foi chamado.

E a outra cousa: Estimamos dun pésimo mal gosto e susceptible de moi diversas interpretacións, que un colega galego, neste caso que nos ocupa en "Galicia", comenten o editorial de A NOSA TERRA trascribindo parte da tradución ao castelán que como ninguén iñora, a devandita tradución do editorial corresponde a unha disposición das autoridades deste país para publicacións en idioma estranxeiro e que nós gostosos acatamos máis que de ningún xeito é o idioma de A NOSA TERRA, nin coidamos que o sexa dos lectores "pueblo" como tan arrufadamente chaman os seus dirixentes a masa federal.

UNHA "SOLICITADA" QUE FAI RIR...

O siños Badía é n-unha ciñurasqueira "solicitada" que il non foi a eubaxada... que foi o vice-presidente do Centro Galego... De maneira que pra Don Ricardo Badía, a vice-presidencia do Centro Galego, que il desempeña, o mesmo sirve pra un barrio que pra un fregado; o mesmo sirve pra rendir homenaxe falanxista que pra rendir homenaxe galeguista-republicán... A quen ten tan ausardo e cativo coñecido do cárrago que desempeña, débelle fallar tempo pra o renunciar...

O que lle aconsellou ou ditou ao Sr. Bada súa esventurada "Solicitada" lle fixo fraco favor. O quixo, eo lo-gou, poñelo no mais espaventoso ri-

diculo. De maneira que o Sr. Badía coma persoa repudia o que fixo o Sr. Badía coma vice-presidente do Centro Galego?... ¡Atádemela isa mosca pol-rabe!... Porque iso, e non outra cousa, e a esencia de súa luminosa "solicitada", na que di que a embaixada non foi Ricardo Badía que sigue sendo republicán e democrata, senón o Ricardo Badía vice-presidente que se viu forzado (¿por quén?) a cometer isa mala acción... Tan cottadiño foi, que se lle non ocorreu irse o balneario da Salada, imitando o presidente titular que, intelixentemente, soupo irse o balneario de Mar del Plata pra non ter que faguer coma presidente o que ille repugna faguer coma persoa.

COUSAS D'ESPANA. En Madri, si señores, en Madri inaugurouse con bombos e prutillos o novo edifizo da Escola Española d'Inxeñeiros Navaes, cun custo aprousimado de nove millóns de pesetas...

Naturalmente, non fallarán os mal pensados que se preguntun, que cornos pinta a Escola Naval na vila do chotis; máis fagamos historia:

Por real decreto de Carlos III, creouse no ano 1770 na cidade do Ferrol o Corpo d'Inxeñeiros de Mariña, corpo que no 1898 pasou a chamarse, "Corpo d'Inxeñeiros da Armada."

No ano 1931, pechouse pra reabrirse no 1933 en que foi trasladada a vila do oso e o madroño estabrecéndose na rúa O'Donell de onde pasou ao novo edifizo ubicado na Cidada Universitaria.

Como vedes, a Escola de marras viaxou do mar a meseta e coidamos que os hespañoes facendo honor ao seu probado senso común na difícil arte de gobernar, saben d'abando o que fan...

Mais, é o mar?, —preguntaránse os eternos descontentos—, porque non pretenderán os madrileños estudar técnica naval, sen ter pol-o menos o mar a vista? Pro como neste picaro mundo todo é relativo inclusive o mar e a eficiencia da Mariña hispana, os bons dos hespañoes coidan que co regato do Manzanares vanse ir arraxando...

E XA QUE DO MAR FALAMOS, aí vai unha anéidota moi pavera:

Nun povo da provincia de Logroño, un vilengo preguntoulle ao alcalde, como era o mar, i éste, —que tampouco o coñecía— pra dárase d'entendido diante do seu paisano espetoulle con moita aquela: ¿El mar? El mar é mu grande, mu grande, pué si te digo que é como quince veces de grande como la represa del pueblo y entuavía me queo corto, está dicho too...

PRESENCIAS NOXENTAS...

N-un aito de outo releve e de fonda significación,— o descubrimento da estatua do glorioso e inmorrante Castelao no Fazo Galego do prestixioso e benemérito Centro Pontevedrés,— apareceron algunha figurás que certamente desentobaban no conxunto de tantos e tantos centos de bós e xenerosos patriotas que alí acodiran a lembrar con aferoamento ao esgrevio gnieiro da galeguedade.

Varios son as que teriamos que sinalar; mais limitámonos a duas que, sobor da falla de delicadeza de acodir a ise aito, que moralmente les istaba redado, tiveron o desenfado de se poieren en sitios destacados. Un d-elas, foble "ex", que furon pol-a tribúa diante até colocarse preto do micrófono, aparecendo así a veira dos ora-

dores, finxindo sentírese solidarizado ca eisaltazón que se faguía de Castelao... Il, o ex-presidente dos panedeiros i ex-vice presidente do Centro Galego que tivo o aviltamento de decir un día en Mar del Plata que si Castelao seguía meténdose cos homes da "Celta" il o faría deportar do país...

O outro... o inefable actual vice do Centro Galego, o celta Don Ricardo que poucos días denantes luxara o cárrago que desempeña e tamén seu prestixio persoal co creto da súa Agrupación, acodindo a embaixada falanxista a lle faguer xenufleisios sorridentes ao persoeiro do candillismo, a brindar campechanamente con il e con saboroso xerez pol-a "Una, Grande e Libre"... eli istaba fachendosamente, con desenfado, —¿con inconsciencia?—, collando unha das cintas que, o presidente do Centro Pontevedrés siñor

Freres, Bagoas i Espranza...

(Ven da páx. 2).

que se agostaron en prena primavera. A todos illes "fixoselles de noite na metade do día"... Por-teiro Garca, Leonardo Rodriguez, Lousada Dieguez, Lago González, Xohan Viqueira, Amado Carballo, Manoel Antonio e tantos outros. ¡E agora Antón Vilar Ponte!

"Este vaixe i-aquel vaixe. E todos, todos se van; Galicia, sin homes quedas que te poidan traballar".

"PRIMEIRA MAN AMGA"... Por luminoso vieiro, Antón Vilar Ponte vai pra o ceo. A se xur.

Procede marcalos a fogo

(Ven da páx. 1).

día fixo un viaxe á Galiza e abofé que voltou máis ledo cun Pepe. Viaxou, veu, comeu ben e de todo aquilo que a un turista indiano co peto ben forrado lle pode apetecer e que o povo, o desventurado povo non pode levar a boca dende o tráxico ano 36. ¿Terá algunha relación o viaxe de Don Ricardo co viraxe cara ao falanxismo?

Sexa como queira, nós non estamos dispostos a crer na parvés mental do señor Badía, crémos, si, que cando un home como él, que gozou perante moitos anos do creto e o favor do eleitorado galeguista e republicán do Centro, que o levou a ocupar o outo posto que desempeña no goberno da institución, pol-a súa noxenta conduta merecería que se lle acusara co dedo, ante á opinión pública da nosa coledividade, de treidor e falanxista.

Agora o que compre saber é a atitude das Agrupación "Celta" e "Galicia" neste repudiabel episodio, por canto o seu silencio, siñificaría á aprobación e solidariedade cos culpábeis, e moi especialmente nos referimos a primeira das nomeadas por canto lle afeita dun xeito especial tratándose precisamente dun conspicuo dirixente que, compre decilo, co seu prestixio de republicán e democrata, máis doadamente contribuíu a darlle a Agrupación esa tona republicán de por sí, un tanto enfiada e confusa que decote caracterizou a homes de "Celta".

Teñen pois a verba, as Agrupacións "Celta" e "Galicia".

Rey, con voce ben crara, brindou o PRESIDENTE do Centro Galego pra descubrir a estatua do inmorrante Castelao. Coidamos ca intención do siñor Rey foi ben crara: il sabía que non estaba no aito o Presidente do Centro Galego, e quixo, con elegante habilidade, seguramente, evitar que o vice moralmente invalidado pra tere ise outo honor acodise a collar a cinta. Mais non conton ca capacidade de "caradurismo", e así se viu con asombro como se adiantou a profanar o aito o aludido vice tirando, — ademais con insolente ostentación, — d-unha das cintas que descorreron o pano que cobría a estatua. Os demais presidentes de entidades, bós patriotas galegos e rexos republicáns, non poideron menos de sentírense magoados e con náuseas...

DUAS ADHESIOS...

No dito aito, deuse conta de seis dúas adhesios individuais: a do "pope" de Lalín Don Xose Neira Vidal e da do esgrevio poeta, luminoso escritor e mago Don V. Martínez Raquero. Xa que illes tiveran o decoro de non asistir, tamén se poido certamente habere omitido o mencionar as suas adhesios, pois ben se sabía que non eran máis que protocolares, xa que é publico e notorio que amos a dous se luxaron faguedo críticas do noso Castelao e que iste, pol-a súa parte, os tiña marcados co seu máis preno desprezo...

Por respeto o Guieiro morbo compre que se mantengan os campos ben definidos e que cad-un esté no que ille co-

tar con aquiles seus irmáns que o precederon na viaxe sen volta. ¡Qué todos illes, por "bós e xenerosos", por fillos fideles de Galiza, están no ceo! A veira da santa Rosalia, dos profetas Pondal, Murguía e do apostólico Curros. Cos brazos ben abertos o aguardan. A divina rula Rosalia, adiantase a bicalo no meo da fronte; súa é a

"Primeira man amiga que o emigrante estreita..."

¡E faise o milagre de que todas as feridas e magoas do irmán que chega, quedánlle, co aquil bico, ben guaridas!

Xá é un mais a ollar dende o Alén cómo cumprimos coas nosas obrigas de fillos da inmorrante Galiza.

"CANDO ALUMEE O SOL!"

Aunque te fuches irmán, sigues ficando con nós. En todo galeguista voltas ti a refroreocer.

Cando a nai Galiza chame por tí, cada un de nós lle responderá: ¡eiquí e s'to u! Isa ha ser a túa gloria.

E mañán, cando alumee sobor da Galiza o sol da liberdade, cando os teus sonos sexan fermosa nos lidade, terás o teu moimento nos belidos xardís da Cruña, preto de Curros, e alí iremos os galeguistas a decirhe: ¡Irmán Antón, eiquí nos téis! e saudarémoste coas verbas simbólicas: "¡Terra a nosa!"

Namentras, os galeguistas hémosche de velar o teu sono; o noso curazón ficará enloitado e máis de unha briga de irmán á caer sobor do teu sariego sagro. Namentras, os galeguistas espatriados, mandámosche por riba do mare istas verbas: "¡Durme docemente irmán. A túa sementeira está xermolando. A Galiza ha ser libertada. Xuramos sobor do teu cadaleito manter acendido e outo o sagro facho que tí nos deixas. Durme docemente irmán!"

Galiza i-o Turismo

Por BIEITO CUPEIRO

As correntes turísticas, foron en todol-os tempos unha importante fonte de recursos pra a maoria dos países europeos. N-efecto, habendo sido os máis d-iles puntos de conxunción de razas e civilizacións, que reflexaron en moitidume de moimentos os perfils espirituales constanciales a cada unha d-elas o cal unido a fermosura e diversidade dos paisaxes, e o tempero dos climas; convirteos en lugares ideais de proveitosas atracción turística.

Galiza posue pra ser un gran centro de turismo, inmillorabels características, xa que non soio e dona dunha paisaxe pouco menos que de esceicional fermosura, senón tamén, por ter no seu seo unha das cidades monumentales de máis outa gravitacion no desenrolo da civilización occidental cangada co feito de secutares tradicións, de lendas, de historia. A pesares de estar o chan galego empoirado no mar Atlántico vieiro de todol-os países do mundo, non acadou endexamais importancia turística. ¿Razóns? Moitas e das mais distintas crases, ás cales non é alleo o réxime de coloniaxe que sofre o noso país, bixo o cerril centralismo mesetano.

Cando a situación política-económica do mundo permitía a calquer viaxeiro, o traslado duns a outros países con relativa facilidade; eisistía en España un organismo oficial denominado Patronato Nacional de Turismo, encarregado de imprentar i-espallar material de propaganda, guías de turismo, e todo canto poidera facilitar ós viaxeiros o acceso e traslacion os distintos lugares a visitar. Pra o devandito Patronato — como non podia ser d-outro xeito tratándose d-un organismo do estado centralista — non oustante a calificación de "nacional", non eisistía mais España que a España de secano: Madri, Avila, Toledo, Sevilla, Córdoba e Granada; eran os puntos neuráxicos das "belezas" hispanas. As atristuradas e decadentes cidades dunha Castela que soio ille queda a gabanza de discutibles glorias pasadas, e o ridículo pintoresquismo andalus; eran e son "la esencia de lo español". A tal extremo chegaba o desprezo e descoñecimento que dos verdadeiros intereses nacionais facía o Patronato Nacional de Turismo, que aconsellábase ós turistas americanos — iná que viaxaran en barcos que tocasen no porto de Vigo — o desembarco no porto de Lisboa, pra favorecer con elo o acceso ás "Belezas" da estepa.

Inda que dende fai alguns anos o descoñecimento endémico que dende séculos viñan padecendo ás xentes de secano, non tocante as belezas da paisaxe galega, e ás ledizas do seu clima, vai desaparecendo, cal o pon de releve o feito de que cada ano sea meirande a cantidade de xentes que vanean nas nosas cidades e vilas costeiras; a España oficial sigue sin decatarse do gran valor turístico de Galiza, a pesares de ser cada ves meirande a necesidade que ten de outer divisas, e ser o turismo un dos poucos recursos que dispón pra conqueras; por todo elo, non nos chama á atencion ler nun dos "pasquís" falanxistas que se imprentan no país, noticias que anuncian a próxima chegada á España de secano, de gran cantidade de turistas ingleses; namentrs cuáseque a veira, unha pequena e angustante nota, dando conta dos esforzos que fai o goberno civil de Cruña, pra atraguer á dita provincia, os turistas que atemperen un pouco o crecente melestas económico que se sinte. "Olé y viva España". Namentras os galegos sosteñen coas gabelas que pagan o Estado — que non son pequenas por certo — os orgaismos "nacionales", que teñen a obriga de fomentar por igual todo canto poida ser beneficioso pra as distintas nacións que o Estado rixe os galegos si algo queren, hano de lograr pol-a súa conta, cos seus diñeiros e cos seus esforzos, sin que os orgaismos estatales poñan da súa parte o máis pequeno intres en axudal-os. Bonita maneira por certo de enxerguer a riqueza nacional, e bonita maneira tamén de dar a coñecer as verdadeiras, as lexítimas Hespañas, que non poden estar personificadas pol-os desertos esteparos de Castela, nin as covas xitanas do Sacro Monte e do Albaicín. Decote quéixanse os de secano, da incompreensión e descoñecimento que non tocante a España houbo sempre no estranxeiro! Pero como non han descoñecela os alleos si empezan por ifloral-a os propios naturales! Ista son cousas de España, isa España fumenta, desconxurada e tráxica, a que un feudalismo anacrónico, asentado na soberbia fachendosa dun pobo decadente, mantén na escravitude e no máis vergoñento atraso, empeñándose en iflorar as verdadeiras conformacións da Península coa diversidade de nacións e de culturas, emporiso Galiza vive esquencia de si mesma, ao servizo de intereses alleos, sumida nun verdadeiro coloniaxe, até que poida enxerguer o seu propio goberno que a trocará da actual indifidade, nun país culto e fartu-mento, como é de esperar dun pobo que ten na perseverancia laboriosidade, as virtudes que máis o caracterizan

PRINCIPIOS DO GALEGUISMO

- 1 - Galiza, unidade cultural.
- 2 - Galiza, povo autónomo.
- 3 - Galiza, comunidade cooperativa.
- 4 - Galiza, célula de universalidade.

A NOSA TERRA

(NUESTRA PATRIA)

Déspotas insensatos,
forxá, forxade grillos
Pode oprimir o ferro
Un corpo enfraquecido;
Mais as nobres ideias
E gloriosos instintos...
Esas... non pode non o duro
ferro,
Nin a morte extingulos.

EDOARDO PONDAL

Ano XXXIII — Núm. 476

BOS AIRES, MARZAL DE 1951

Redacción - Administración: Rúa BELGRANO 2186

"O Principio e o fin Aseméllanse"

Andaban aqueles tempos de florido horizonte cando as xentes sinxelas e puras lavaban a suas máis simpres inqedanzas na veira de un maino regato ou rezaban de xionllos diante da lua chea no cume da medianoite. As ondas do mar das Casitérides bouraban tenaces contra dos penedos dos fisterres. O vento do nordeste zoaba inxeito por entre a carballeira preta do Pico Sagro.

Nin tansiquera un viaxeiro viñera avisar que unha inmensa cidade andaba a sementar a morte noutras terras con instrumentos atroces.

Nunca falaban de loitas aqueles homes de outro país que aparecían en barcos incomprensíbeis ao fin de cada primavera.

Galiza era unha terra que vivía en paz consigo mesma e non tiña nemigos.

Non sabemos se foi certo que deica Galiza chegou algun balbordo marcial de Numancia; e moi probabel que a xente de algun de ambos Viriatos imprimira no corazón e na paisaxe a labrada bermella da morte.

Xa non o Senado Roman, senón que eran as tropas de César que continuaban unha vella historia de avencellamento de países, as que chegaban as portas da Patria. Levaban séculos as tropas de Roma pelexando na Península, e a Península Ibérica non se rendía.

As meliores, as únicas tropas militarmente orgaizadas loitaban anos e lustros pra poder conquistar unha cantidade de pobos sin cohesión e sin armas que comparasen as nemigas.

Séculos duron a conquista de unha Península Ibérica formada por moitas patrias que non tiñan máis relación que a que impuña a veciñanza, que non sempre era cordial.

A conquista roman nunca foi totalmente completa.

Xa temos a Hespaña única, dividida en cinco provincias, incluíndo a Mauritania, pero todas elas baixo o soio mando do Emperador de Roma. A Península Ibérica responde a unha soia voz que é a voz do César que mantén nela un exército ben disposto con meios tácticos da derradeira hora.

Así continúa deica o século V despois de Cristo cando aparecen os bárbaros do Norde que logran a conquista nun paseo sin resistencia. A Hespaña única foi derrotada en poucos meses.

A esencia étnica primitiva comenzo a ausorver e conquistar aos conquistadores, paseniñamente e a traves do tempo e nos derradeiros tempos arriais xa as nacionalidades de hoxe estaban definidas e craras. De feito independentes.

O terceiro concilio de Toledo marca de novo unha pauta, pode ser que sin pretendelo, de

por

RAMON DE VALENZUELA

outra unidade de Hespaña e os reis que suceden a Recaredo teñen como ousesión o poder da Península enteira.

Hai unha Hespaña única nos tempos de Witiza, tan única que o seu sucesor, D. Rodrigo, asegun di o cantar, ten que se ir a facer penitencia a Visco.

Os árabes entraran en esa Hespaña, feita a presa e contra da Natureza, que a tomaron por asalto e a invadiron sin atopar resistencia.

Pero o Povo, os Povos, cada un de por sí, son eternos e teñen vida e alma. Así, outra vez, paseniñamente, pouco a pouco, se van refacendo aqueles reinos que deran orixe a Galiza, Castela, Cataluña, Navarra, etc., etc. Cada un con vida propia, con vida de seu, e cada un de por sí, non somentes contivo, senon que foi acurrunchando ao invasor daquel outro reino visigodo.

Moitas foron as veces que os

No Centro Ourense

NOVA XUNTA DIRETIVA

O 10 do mes en curso celebraron eleccións e Asambrea o Centro Ourense, a benemérita entidade que fan afervadamente mantén alceado o facho do máis nido patriotismo galego.

A situación da Xunta, presidida certamente polo bo e entusiasta patriota Don Antonio R. Rodríguez e da cal era intelixente segredario xeneral Don Valeriano Saco, mereceu a máis plena aprobación dos asambleístas.

Pres eleccións houbo unha soia lista que estaba encabezada polo mentor e xa ben probado home Don Alfonso Fernández Prol, coma presidente, a quen lle auguramos unha brillante actuación.

O pechar esta edición aínda non coñecemos a distribución de cargos e sub-comisións da nova Xunta, de maneira que nos reservamos dar a nómina completa no próximo número. Por hoxe limitámonos a felicitar afervadamente a os novos directivos. Esí mesmo engadimos nos nosos quentes aprausos aos que lles foron tributados aos membros saíntes.

Creación dun conxunto teatral galego

O día 12 de próximo mes d-Abril presentarase por primeira vez ante a coledividade galega o conxunto artístico denominado "Lugris Freire", orgaizado polo Centro Provincial Cruñés, co gallo de cumprirse as bodas de prata da fundación da entidade. Dita presentación, así coma un aito cultural galego en homaxe ao fundador do Rexionalismo don Alfredo Brañas, a máis d-un gran banque, terán lugar no salón da Federación de S. Galegas, rua Chacabuco 947.

Os orgaizadores deste cadro artístico tiveron en conta pra levar a práctica a sua orgaización, o sensíbel valdeiro que até o d-agoa eisistiu na nosa coledividade, no que a actividades artísticas se refere;

cristiáns loitaron entre si, e por certo non coincide con debilidade fronte ao nemigo de relixión.

A potencia peninsuar estaba cando cada reino era moralmente forte de por sí.

O tempero destes reinos crebase co casamento de Fernando de Aragón con Isabel de Castela. Este reinado, ademais coincide con ideas novas en todo Occidente, que así como no arte se chamou Renacemento e na relixión Reforma no orde político chamouse Nazonalización.

Nas terras de Carlos V non se puña o sol. Nos Países Baixos, en Francia, en Italia, na América...

En Hespaña petan as armas dos Comuneros de Castela e das Germanías de Valencia. Galiza aínda estaba sangrando pola ferida da Frouseira.

Felipe II move guerras en todo o mundo, non todas herdadas do seu pai. Dentro queima homes en Salamanca, Sevilla e Valladolid. Fora guerra en todas cantas direccións podía marcar a mai complicada rosa dos ventos.

Ten moito quen lle axude a desangrar o imperio. Alba, Farnesio, Granvela, Don Juan de Austria, etc., etc. mais él é o centro de todo e forma unha Hespaña unida totalmente. Unha Hespaña unha, grande e temida composta por unha Galiza arruinada, unha Cataluña mísera, unha Castela desesperada. Ademais, foi cego diante as novas conquistas en América.

Entre os Reis Católicos, Carlos V e Felipe II consumiron, gastaron o desfizeron todo canto as nacións ibéricas tiñan xuntado a traves de séculos, cada unha de por sí.

Dos reis seguintes da casa de Austria non hai nada que falar, chamalle idiotas sería facerlle moito favor.

Do primeiro dos borbóns e das suas treicións poden mellor falar os catalans. El e os sucesores, feitos ao xeito francés de Lois XIV e do "Estado son eu" chegan a crearen unha Hespaña única e indivisíbel que culmina en indivisíbel nos tempos de Carlos IV.

E o intre propicio pra que apareza Napoleón no ano 1808 e faga por toda ela un verdadeiro paseo militar, como pasearan os visigodos, como pasearan os árabes.

E foi cando, pouco a pouco os povos empezan a mirar a realidade e acuden a mesma natureza da Terra, que fai deir a D. Pío Zabala na sua Historia Contemporánea textualmente: "Acuden al federalismo instintivo y tradicional que brota aquí en los grandes peligros y en los grandes reveses."

Galiza xunta ao Reino en Cortes, Galiza ten a sua Xun-

Lealdade Salvadora

por ANTON ALONSO RIOS

O sentimento da Terra, decote presente nos galegos emigrados, vai alumeando, cada día con máis craridade, o roteiro que terá de levar á nosa coledividade a dar cima a grandeira empresa que o destino lle ten asignada.

O significado disa grandeira empresa aínda non foi eisposto e difundido de xeito que poida informar doadamente á opinión xeral dos nosos conterraneos. Non embargantes a lealdade á Patria fainos sentir aos galegos unha obriga común encamiñada a sua defensa e a sua eisaltación. Con devoción afervada rendémolle culto nas grandes datas nacionaes, e recordamos con amor e veneración aos hérois, mártires e bultos ilustres que a defenderon, que se sacrificaron por ela, e que lle deron gloria coas creacións do seu xenio, coa sua sabencia e coa sua conduta exemprar.

Ista lealdade a Terra é a pedra de toque do sentimento nacional galego. E coma unha piadade filial, de fillos, se cobra mal avidos entre si, mais que todos se atopan xunguidos e empurrados polo mesmo sentimento e polo mesmo interés, solidario e increbábel, diante do fogar paterno.

Mais ista solidaridade sentimental, soleira firme daquela grandeira empresa nacional que o destino nos ten deparada, ten de ser alumeada e ergueita ao prano do entendimento; ten de ser trocada en solidaridade conscente, que saiba de saíba de si mesma. Ten de ser trocada en solidaridade razonada que saiba ollar no noso pasado nacional as causas e os fundamentos que determinan o futuro da Patria Galega e lle prefixan os seus liñamentos xeraes.

Cada día temos máis amostras de que os problemas, que xurden da renascencia nacional galega, conqueren unha meirande área na zona do entendimento. Falta dunha propaganda axeitada, as nosas xentes intúen ou presinten o mañán da Patria e as nosas obrigas encol dise mañán. E máis, direccións arredadas ou opostas, en núcleos coledivos, fórmanse parellas ou concurrentes cando feitos de fondo significado nacional chamaman as portas do noso sentimento e poñen en función a nosa lealdade coa Terra.

Hai unha evidente predisposición na coledividade galega pra acadar o prano razonado do noso futuro. E, a base disa predisposición, afínca na lealdade salvadora que cada galego emigrado leva no mesmo cerne da alma, mais ou menos tapada coa bruza dos prexuízos e, sobor todo, pola ignoranza do noso pasado nacional. Mais que, endexamais deixa de responder aos chamados do patriotismo.

Temos de cismar nista lealdade salvadora, e ollar o camiño mais axeitado pra que o noso amor a Terra froreza en comprensión das nosas obrigas nacionaes.

E, os patriotas galegos que vimos loitando ano tras ano polo rexurdimento da Terra, temos, hoxe mais ca nunca, unha grande e pesada responsabilidade enriba das nosas costas; pois, os que sofren asoballamento na Patria, teñen a ollada posta en nós, na espera de que saillamos levar a cabo a tarefa que lles están imposibilitados de realizar. A nosa responsabilidade é grande, moi grande; iste intre é de fundamental trascendencia, e nil a Galiza emigrada ten de xogar un papel decisivo na produción de feitos que acusen e impongan a realidade vital e persoal da Nación Galega. A hestoria diste intre terá de enxuciar a nosa conduta e a nosa capacidade. Pensemos nilo, e asociemos ao noso pensamento a "lealdade salvadora" que pode xunguir aos patriotas galegos na grandeira empresa que o destino pon diante de nós.

A concencia da nosa responsabilidade debe levarnos a ollar por enriba das cousas miudas e intrascendentes, a de por altitudes, e a forzar aquelas solucións que poñan en función o potencial coledivo a prol das esencias patrióticas e do seu froecimento en aptitude comprensiva, en vontade de ser i en desenrolo da nosa cultura nacional.

ta Soberán, envía o seu embaixador a Londres e fala por si ante si. O mesmo fan os demais países da Iberia que aitan de xeito totalmente independente, cada un de por si.

Ese e o único momento da Historia de Hespaña en que hai colaboración de verdade. E magoa que non souperan manter esta situación.

A Hespaña única nunca fixo máis que desastres.

As nación da Iberia, foron creadores de arte, de espírito e de forza.

Na loita contra o franquismo e preciso andar este camiño que o senso común marcou aos nosos países no decorrer da Historia pero non haberá que esquecerse, como sempre, de que quen manda e quen fai as patrias, e a propia Natureza.

"BETANZOS"

Con data de xaneiro do corrente ano fina de sair o número 45 de "Betanzos", revista que publica o Centro Cultural Betanzos como resume de todas as actividades culturais, artísticas e patrióticas galegas realizadas por esta institución e a coledividade en xeral perante o ano.

Trátase dun meste e ben presentado volume de 85 páxinas con abundante material gráfico, literario e informativo que supón un magnífico esforzo d'espallamento cultural desta patriótica e galeguísimas entidade que con tantos esforzos labouira polo prestixio e rexurdimento da persoa galega na Arxentina.

Colaboran neste número o doutor Fiz Fernandez cun magnífico e ben documentado ensaio encol da nazonalidade galega; o poeta Xervasio Paz Lestón cun poema adicado a Castela; un ensaio encol da paisaxe galega por Alfonso Díaz Trigo; Demetrio Díaz Varela, Xosé Ares Miramontes, Ansuálido, A. Suárez do Pazo e outros.